

ROYAL GOVERNMENT OF BHUTAN

ANNUAL REPORT **3rd Year of the 10th Five Year Plan** **(2010 - 2011)**

MINISTRY OF HEALTH
Thimphu, Bhutan
July 2011

ROYAL GOVERNMENT OF BHUTAN

ANNUAL REPORT

3rd Year of the 10th Five Year Plan
(2010 - 2011)

MINISTRY OF HEALTH
Thimphu, Bhutan
July 2011

1 Overview

The health sector envisions building “a healthy and happy nation through a dynamic professional health system with attainment of highest standard of health for the people within the broader framework of overall national development, in the spirit of social justice and equity.” This vision has been translated into the key objectives for the 10th FYP and further harmonized with the manifesto of the Druk Phuensum Tshogpa (DPT):

- Achieve the Millennium Development Goals and SAARC Development Goals beyond the set targets;
- Improve quality and accessibility of health services;
- Improve promotive, preventive, curative and rehabilitative capacity;
- Enhance traditional medicine services at all levels, promote traditional medicine services as a centre of excellence in the region and facilitate health tourism; and
- Promote sustainability and equity in health care delivery system.

The main thrust of the health programme for the 10th Five Year Plan is to improve the quality of life of the people within the overall development philosophy of Gross National Happiness. Efforts towards enhancing secondary and tertiary health have been scaled up while health promotion and preventive health have been emphasized in line with the core principles of Primary Health Care.

As presented in the Mid-Term Review of the 10th Five year Plan on health development, considerable progress has been achieved in improving and enhancing the health status of the population.

Key Indicators	1990	2000	2010
Under-five Mortality Rate (per 1,000 live births)	123	84	61.5
Infant Mortality Rate (per1,000 live births)	90	60.5	40.1
Immunisation coverage	84%	85%	94.4%
Maternal Mortality Rate (per 100,000 live births)	560	255	Not assessed
Proportion of births attended by skilled health personnel	15%	24%	69.5%
HIV cases	-	38	217 (June 2010)
Contraceptive Prevalence Rates	18.8% (1994)	30.7%	35%
Number of Malaria cases	22126	5935	426
Number of Tuberculosis cases	4232	1140	1332
Percentage of underweight under five children	38% (1989)	19%	11.1%

Life expectancy at birth has increased significantly since 1950s, from 36.1 years to 66.3 years (66.8 years for females and 65.6 years for males) at present. Over 90 percent of our population has access to modern health care services. Maternal and child mortality have been scaled down and prominent communicable diseases like HIV, Tuberculosis and Malaria have been largely kept under control. These notable achievements have kept the country well on track to meet all of the MDG health targets and justify the Constitutional mandate to “... provide free access to basic public health services in both modern and traditional medicines”.

While the health sector continues its battle against the traditional diseases profile, lifestyle related non-communicable diseases are already seeing growing incidences. The epidemiological transition, emerging infectious diseases and adverse health impacts of climate change has left the health sector already battling a complex and wider array of health issues.

The Royal Government prioritizes health as an important dimension of human capital and therefore, significant investments in health are being made to generate both tangible and intangible socio-economic benefits. The Ministry cherishes this priority and remains committed in its endeavor of making Bhutan healthier and happier.

The progress of the Health Sector in the 3rd Year of the 10th Five Year Plan (2010-11) is summarized under four major themes/programmes: (1) Health management and stewardship; (2) Health promotion, disease prevention and control; (3) Diagnostic and curative services and (4) Acts, conventions and the MDGs.

2 Health management and stewardship

The following administrative and policy initiatives were implemented towards providing sound stewardship of the health sector:

2.1 National Health Policy

After almost two years of review and consultations amongst a broad array of stakeholders, the draft National Health Policy has been finalized. The Policy, which covers comprehensive strategies surrounding providers, users, financing and delivery in the health system, is expected to provide comprehensive guidance, direction and a policy reference point. It would also provide crucial inputs towards health planning and management.

The policy has already been cleared by the GNH Commission and awaits the endorsement of the Cabinet, subsequent to which a national launch would take place.

2.2 Sustainability in Health Financing

A series of exploratory studies on health financing has taken off to better understand the existing framework as well as to tap into the international evidences on financing healthcare. The initiative is an offshoot of the overwhelming concern on the sustainability of free health care both from within and outside the health sector. The National Health Accounts, the first of its kind in the country, have been initiated in order to periodically track the national spending and resources flow in health. It would provide crucial indicators to signal policy review in health financing and also increase accountability based on resources and results. A national healthcare costing study has been launched to provide necessary tools and benchmarks for estimation of resource needs, forecasting as well as building cost consciousness among both healthcare providers and the clients. In order to build upon the sustainability of national healthcare resources, the Ministry is also exploring, through a consultative process, the feasibility and modalities for charging non-Bhutanese, including tourists, seeking healthcare in Bhutan.

2.3 Reforms in the procurement system

The health procurement system is immensely significant in view of the huge resources involved as well as its critical role in the lives of all Bhutanese. A major initiative towards good governance in health sector has been the reform in this procurement system. Given the inherent corruption susceptibility and risks, a number of corrective as well as proactive initiatives have been made:

- Development of national inventory on medical equipments
- Establishment of Essential Medicines and Technology Division
- Reshuffling of key positions and staff
- Separation of procurement and distribution systems
- Standardization of contracts, supplies, indents and procurement procedures
- Guidelines and Monitoring Tools

The Ministry is closely working with the Anti Corruption Commission (ACC) to streamline the process and framework of health procurement. A Committee has been formed comprising of senior officials (in due consideration of technical background and conflict of interest) to follow up on the ACC findings as well as to investigate further on the health procurement system. Preliminary findings indicate,

besides subtle collusions, largely the suppliers taking advantage of the ignorance and indifference of our officials. This is an ongoing challenge and the Ministry is taking all possible reactive as well as proactive initiatives to address the issue. The increasing mindfulness of the people on quality of services, safety and efficacy provides us more enthusiasm to pursue this seriously and transparently.

2.4 Development of Health Human Resources

The Government commitment to provide at least three doctors in all Dzongkhag hospitals have been partially achieved as we complete the third year in term. At present, 10 Dzongkhags have at least 3 doctors each, 6 Dzongkhags have 2 doctors each and the remaining 4 have 1 doctor each. The progress on this front has been slow because, besides the difficulty in new recruitment, a number of existing doctors are undergoing specialization abroad. However, while mindful of the huge challenge, with the initiatives made in the last three years, we are positive about meeting the commitments by 2013. The Ministry has also instituted a mechanism to send Gynecologists once a month to those hospitals with no Gynecologists in order facilitate wider coverage of these services.

The details of HR activities/initiatives in the past year are outlined under respective categories hereunder:

Recruitment:

15 Specialists from Myanmar were recruited in February 2011 after the repatriation of 17 Specialists from Myanmar upon completion of 2 years contract.

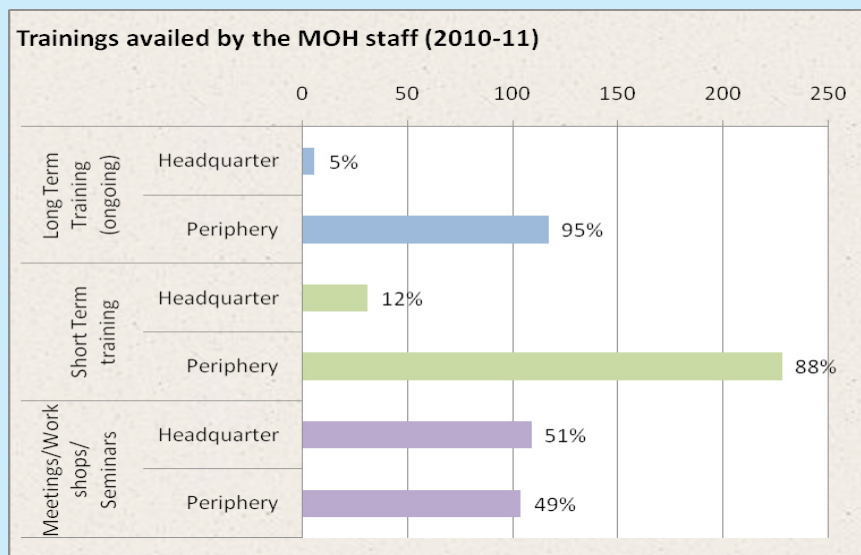
The health workforce was modestly increased with appointments of 3 General Duty Medical Officers, 2 Health Volunteers, 2 Dental Surgeons, 58 Nurses, 21 Health Assistants, 107 Technicians, 3 Drungtshos and 10 Menpas.

Trainings:

Health professionals are mandated by the Bhutan Medical and Health Council Act to earn/accrue a certain level of Continuing Medical Education (CME) credits in order to annually renew their practice licenses. In order to meet this requirement as well as to enhance the overall HR capacity, the Ministry undertook the following long and short term training programs, the details of which is presented in the following table:

Category	Undergoing Long Term Training	Short Term training availed	Meetings/workshops/Seminars/ Conferences
Executives	0	0	21
Doctors (BDS/MBBS/ Specialists)	34	37	52
Assistant Clinical Officers (ACOs)	5	7	0
Nurses (B. Sc. / GNM / AN)	23	103	7
Health Assistants/Basic Health Workers	16	21	10
District Health Officers/ Assistant District Health Officers	6	1	3
Drungtshos	3	3	0
sMenpas	0	0	0
Laboratory Technologists	1	3	6
Laboratory Technicians	5	14	8
Technologists	1	3	1
Technicians	17	10	4
Engineers	4	15	8
Program Officers	7	25	87
Lecturers (RIHS & NITM)	0	5	1
Administrative & Support Staff	1	12	5
TOTAL	123	259	213

A breakdown of training opportunities availed provides the following representation among Headquarter staff and field staff:

Other HR Development Programs/Initiatives:

BSc Nursing Programme

Preliminary works have been completed to launch BSc Nursing Program at the Royal Institute of Health Sciences (RIHS) by July 2011. This program is expected to address the existing shortage of nursing staff in the country as well as attract foreign students.

Accelerated Nursing Programme

Under the Accelerated Nursing Program, 138 have been trained or are undergoing training in India. Another 83 candidates would be sent to undergo the programme in July 2011.

Advanced Nursing Training Project

Besides the general shortage of nurses, a more critical requirement exists in the field of specialized nursing care services. In view of this, collaboration between the Ministry, the GNH Commission, the Singapore Temasek Foundation and Nanyang Polytechnic International (Singapore) has been established through a Memorandum of Understanding for specialized capacity building of nurses in areas such as pedagogy, nursing management, pediatric nursing, critical and emergency nursing. The programme has been implemented from January 2011. Till date 54 Nurses and allied professionals, mostly from the field, were trained under this project and 40 more would be sent for training soon.

Training of Dzongkhag Health Officers on Results Based Management and Project Cycle

As a follow up to the Local Government Mid-Term Review where poor planning and monitoring was noted as one of the impediments towards accelerating the implementation of 10th FYP, the Ministry conducted training on project cycle management and Results Based Management for District Health Officers in March 2011.

2.5 Special Consultation Services at JDWNRH

After much deliberations and consultations, the year long trial run of special consultation services finally started in October 2010 at the Jigme Dorji Wangchuck National Referral Hospital. The initiative is aimed at providing choice of services to the people besides decongesting crowds during regular hospital hours and motivating hospital staff. The services are being provided daily, between 4 pm to 7 pm, on certain structured fees, for consultation with specialists and general duty medical

officers (GDMOs) on appointment basis, general health check up, general laboratory diagnostic services, X-ray, ultrasound, CT, MRI, ECG and medical fitness certificates for employment, training, visas and driving licenses.

2.6 JDWNRH Autonomy

The JDWNRH now functions as an administratively autonomous organization managed by an independent Board. This initiative is expected to generate further operational efficiency in the conduct of hospital activities and improve services delivery.

2.7 Accelerated Bhutan Socio-economic Development (ABSD) initiatives in Health

Charter 1: Hospital Operations and Cost-efficiency

The waiting time in JDWNRH has been reduced by 30% as an outcome of the operational reforms undertaken at the Jigme Dorji Wangchuck National Referral Hospital. Reform in the health procurement system is expected to, besides improving efficiency, transparency and accountability, generate significant savings in medical supplies expenses.

Charter 2: HR Masterplan

The HR Masterplan underwent a comprehensive revision in due consideration of the upcoming Human Resources needs and distribution. The draft report is undergoing a final review subsequent to which the Masterplan will be submitted to the GNH Commission for approval.

Charter 3: IT-Enabled Healthcare Services (Health Help Center)

There is a school of thought which asserts that more free health care service you provide, the more inequality you create. The influential and educated people make best use of the free health care service while the poor and the illiterate cannot access such free

services. The Health Help Center (HHC), an initiative under Charter 3 of ABSD Health, was launched on 2 May 2011 to address the problem of inequality in accessing the services of healthcare professionals within shortest possible time from any part of the country and any time so long as there is telephone/mobile network. The ICT enabled healthcare service through Call Centre, with service available 24X7, was launched after a pilot run of 2 months at the JDWNRH. The initiative is a major milestone in the development of health services in the country particularly in the area of improving access, services equality, reaching the unreached and acceleration of the MDG achievements. Such initiatives are a fairly new trend globally with even developed country having adopted such system just a few years ago.

60 ambulances, which are stationed in different dzongkhag hospitals, are now equipped with GPS and emergency medical equipments. One paramedic technician is attached to each of these ambulances for prompt emergency services. Ambulance drivers are trained in basic emergency service. They are centrally monitored.

The HHC covers a broad array of medical assistive services ranging from medical advices, health counseling, provision of information on health services and facilities as well as SMS prescription for over-the-counter drugs. There is complaint logger system as well to enable corrective actions in services delivery.

The HHC aspires to provide access to healthcare professional to 90% of the population within one hour by 2013. Presently, HCC is manned by 20 health workers, comprising two doctors, 15 paramedics and 3 telephone operators.

Charter 4: Healthcare Financing

While the charter stipulated that the Ministry undertake explorative studies on health financing and feasibility of alternative financing mechanisms, the Ministry has gone into a step further toward this end. Besides a series of studies and consultative processes having taken off, the National Health Accounts has been instituted and a national healthcare costing study is underway. The Ministry is also exploring, through a consultative process, the feasibility and modalities for charging non-Bhutanese seeking healthcare in Bhutan.

Charter 5: Private Sector Participation

In order to improve service delivery as well as to improve cost effectiveness, following services at JDWNRH are at various phases of private sector engagement:

- Parking and security services outsourced
- Outsourcing of patient diet services in JDWNRH in progress
- Outsourcing of laundry and cleaning services in JDWNRH in progress
- Private diagnostic and dental services being reviewed

3 Diagnostic and curative services

Diagnostic and curative services fall under the immediate custodianship of the Department of Medical Services. Programme strategies surround health infrastructure, health facilities management, ambulances, drugs, equipments and traditional medicines. Highlights of some of the major initiatives are outlined hereunder:

3.1 Feasibility of FDI based super-specialized hospital

In line with the Government commitment of establishing a tertiary level super-specialised hospital in Bhutan through Foreign Direct Investments, the Ministry in collaboration with the Druk Holding and Investments (DHI) carried out a feasibility study. The findings indicate that the initiative could be economically unfeasible. The Ministry is, therefore, focusing on developing the existing facilities within the country as well as exploring prospects in wellness services for foreign markets.

3.2 Bhutan Institute of Medical Sciences

The Bhutan Institute of Medical Sciences (BIMS) represents a major initiative of the Health Sector towards providing professional medical education inside the country

and, thereby, address the critical shortage of medical professionals. The maiden project being undertaken collaboratively with the All India Medical Sciences (AIMS) has made significant progress in the previous year. On the infrastructure front, land identification, acquisition, site plans and engineering works have been completed.

On human resources front, the BIMS Human Resources Masterplan has been finalized, curriculum for undergraduate medical education has been finalized and training activities are being conducted. The BIMS Bill was submitted to the Cabinet in October 2010 and to the National Assembly Secretariat in 2011 for circulation to the Parliamentarians. The project has been estimated at Nu. 2.3 billion and is rescheduled to be launched by July 2012.

3.3 Ambulance Services

In line with the Government commitment of providing at least 2 functional ambulances in each of the Dzongkhag hospitals, all Dzongkhag hospitals today have 2 ambulances, with some more than 2. In 2011, 26 old ambulances will be replaced through assistance from Japan.

3.4 Roping in Hydro Projects and NPPF in Health Infrastructure

Ministry of Health is working closely with upcoming hydro-power projects for joint sponsor and management of health services in the project vicinities. The Bajo Basic Health Unit has been upgraded as the Wangdue Dzongkhag hospital collaboratively with the Punatshangchhu Hydro Power Authority. Similar initiatives are made and discussions being conducted with other hydro- power projects.

The staff quarter for Phuntsholing hospital would be constructed through the Public-Private Partnership (PPP) model with the National Pension and Provident Fund (NPPF). The designs and preliminary works for the construction (6 units Doctors quarters, 8 units type-2 quarters and 16 units type-3 quarters) have already been initiated.

3.5 Hospital Administration and Management Transformation (HAMT)

The nationwide rollout of HAMT was conducted for 25 hospitals and 12 Grade I BHUs. The compact on HAMT was signed with all Dzongkhags in January 2011

and launched, subsequently, on 1 February 2011 for three clusters in JDWNRH, Mongar Regional Referral Hospital and Gelephu Regional Referral Hospital. The HAMT, through Compact signing and monitoring of systems and performance, is expected to improve hospital management and efficiency.

3.6 Hospital Cornea Retrieval System (HCRS)

Corneal blindness is becoming a pervasive issue in the country. The Blindness Survey conducted in 2009 revealed that there are 10,000 people living with complete corneal blindness in Bhutan. And the numbers only seems to be augmenting. About five to six critical patients frequent the hospital on a daily basis. The hospital has conducted 25 artificial corneal transplantations from 2008 till date, out of which two transplantations were directly done from the donor to the patient.

JDWNRH has begun work to have the first eye bank established in the country. The HCRS functions under the umbrella of Tilanga Institute of Ophthalmology in Nepal which is supported by the International Federation of Eye and Tissues Bank (IFETB).

3.7 Expansion of services in Traditional Medicine

In view of preserving and boosting our precious traditional medicine system, the Ministry is exploring the range and depth of services being provided. A framework proposal for upgradation of Traditional Medicine professionals and introduction of new disciplines has been developed to introduce specialized services in the Traditional Medicine system. Meanwhile, another round of outreach Traditional Medicine services to the monasteries in Thimphu region was conducted. In order to further strengthen traditional medicine services in the country, the Royal Government has approved the establishment of Sowa Rigpa (traditional medicine) Division in the Ministry.

3.8 Sub-posts for hard-to-reach population

In order to improve access to quality health services, the Ministry has initiated establishing subposts for every villages having population of 200-300. A subpost is manned by a health assistant and is equipped with adequate and appropriate medical supplies.

4 Health Promotion, Disease Prevention and Control

The Department of Public Health oversees disease prevention and promotion of health. Important initiatives undertaken during the fiscal year are highlighted below:

4.1 Rural Water Supply and Sanitation

A prominent priority of the Government is to ensure that everyone has access to safe and convenient drinking water. Toward this end, the Ministry undertook numerous developmental activities in provision of rural water supply as mentioned hereunder:

- a. Design, estimates and drawings were completed for the following water services along with strengthening local capacity for their maintenance:
 - 196 new water supply schemes
 - 69 rehabilitation schemes
 - Rainwater harvesting system for 2 schools (Zhemgang and Thimphu)
- b. A pilot project on pumping water supply is being launched in Zobel and Shumar Gewogs, Pema Gatshel. Preliminary works and engineering details have been completed.
- c. A detailed assessment on settlements and institutions (monastic and schools) not reached/reachable due to drying up of water sources and lack of alternative sources was carried out. The findings are being re-verified and appropriate measures are being explored.
- d. A Pilot project on Bio-sand filtration technology for safe drinking water has been launched in Yebilaptsa
- e. The designs and estimations for piloting of lime removing technique in order to address pipe blockage due to lime deposit has been completed.

4.2 Non-Communicable Disease Control

The importance of prevention of non-communicable diseases (NCD) cannot be undermined and given the contemporary trend, the Ministry is both cautious and concerned. The Package for Essential Non-Communicable diseases (PEN) project was, therefore, launched as a pilot in Bumthang and Paro Dzongkhags. This project explores the feasibility of integrating NCD services into the mainstream Primary Health Care system. Evaluations in both Paro and Bumthang have been completed and appropriate policies and strategies are being designed for the national rollout.

Given the broad-based stakes and the multitude of partners involved, a National Steering Committee has been instituted to provide policy advice and guidance for life style promotion and prevention of non-communicable diseases in the country.

4.3 Nationwide Human Papiloma Virus (HPV) vaccination

The third round of nationwide HPV vaccination was conducted in November 2010 completing the three doses in the standard schedule. The vaccine is being delivered through the routine immunization services from 2011. Despite the substantial cost involved, Bhutan is one of the few countries to include this vaccine as part of routine immunisation programme.

4.4 Reintroduction of Pentavalent vaccine

Post suspension of the Pentavalent vaccine, detailed investigations were carried out by the World Health Organisation (WHO). The vaccine samples tested in Thailand and France found no toxicity. The Ministry reviewed the final investigation reports, carried out further review in the national context and decided to re-introduce the vaccine in June 2011. Preparatory works for the re-introduction is being carried out including information sharing, communication and confidence building.

4.5 Combating antimicrobial resistance

The World Health Day this year provided a unique opportunity to highlight the dire consequences of antimicrobial resistance and promote rational drug use. Clinical symposium on antibiotics for doctors and nurses were also held in district hospitals

of Thimphu, Mongar and Sarpang. The newly established Essential Medicine and Technology Division (EMTD) has initiated the monitoring of rational use of medicine and rational prescriptions.

4.6 Alcohol and drug dependence

Land acquisition, architecture designs and engineering details have been completed for establishment of Detoxification and Treatment Center for alcohol and drug dependence. The construction is expected to kick off this year. Advocacy, promotion and capacity building of health professional for harm reduction from alcohol consumption are being carried out.

4.7 Tobacco Cessation Services

In order to support the Tobacco Control measures in the country and provide cessation support to tobacco users, the Ministry carried out training programme for health workers on counseling and treatment of tobacco dependence. Besides, regular campaigns on ill effects of tobacco and exposure to tobacco smoke, benefits of quitting and having healthy lifestyle. The Ministry is working on strengthening tobacco cessation services and integrating cessation services into the existing tobacco control programme.

4.8 Water Quality Testing

To avert water borne diseases and enable access to clean and safe drinking water, the Ministry has developed tools and protocols for water quality testing in both in urban and rural areas. Institutionalization of this system for periodic and regular water quality monitoring is being done.

4.9 Leprosy Control

Although leprosy is no longer a public health problem in the country, a survey was conducted in Shingkar Louri and Menjong Geogs under Samdrup Jongkhar to assess hidden cases, both new and relapse, of leprosy. Findings reveal none of them being infected.

4.10 Capacity in Public Health interventions

Public health is a dynamically evolving science. In order to keep abreast of the latest evidence and best practices, trainings, awareness and refresher programs need to be carried out periodically amongst the health professionals and allied stakeholders. The following are list of such major programs conducted:

- The Sixth round of training on Electronic Reporting and Recording (ERR) system for TB incharges
- 30 lab technicians were trained on sputum microscopy to enhance the quality of sputum microscopy.
- Laboratory personnel trained on drugs and supply management and to conduct drug resistance survey
- Observation of World TB Day at JDWNRH and Dzongkhags
- 80 labourers were trained on spraying as a measure against the endemic tropical diseases.
- The operational research on drug efficacy is ongoing. The drug efficacy studied in 5 sentinel sites confirmed all malaria positive, and will rule out drug resistant cases
- 82 health workers trained on malaria case management
- Revision of malaria treatment and vector control guidelines and vector surveillance guidelines
- Health workers of 13 districts have been trained on the revised EPI manual
- Health workers from five sentinel sites were trained on AES operational guideline
- Health workers from selected Dzongkhags trained on handling occupational health hazards
- Occupational health strategy is developed and in place
- Review nursing standards/procedures
- 20 GDMOs and 40 nurses trained on National Guidelines on clinical use of blood
- Revision of Antibiotic Guideline
- Publication of 2010 Food Based Dietary Guideline and 2010 Physical Activity Guidelines

5 Acts, conventions and the MDGs

5.1 Tobacco Control Act of Bhutan, 2010

A significant milestone in the history of tobacco control in Bhutan was the enactment of the Tobacco Control Act (TCA) of Bhutan, 2010 by the Parliament.

Although the Act was effective from June 2010 following the Royal Assent, certain provisions of the Act, especially on penalties, could not be implemented immediately. The Tobacco Control Board decided to defer implementation of some provisions of the Act till January, 2011. Extensive public awareness campaign through several meetings, workshops and media were conducted to sensitize the people on the provisions of the Act. Beginning 1st January 2011, the Act was fully enforced. Coinciding with the celebrations of the Coronation Day of the Fourth Druk Gyalpo and the Social Forestry Day on the first day of *Sagadawa*, the TCA Rules has been launched on 2nd June 2011.

5.2 International Health Regulations (IHR)

The IHR, 2005 was endorsed by the World Health Organisation's member countries including Bhutan at the 58th World Health Assembly. The IHR aims to enhance global health security by preventing, protecting against, controlling and providing public health response to any health events that have the potential to cross international borders and threaten people worldwide while avoiding unnecessary interference with international travel and trade.

Sensitisation to Hon'ble Parliamentarians on the revised IHR was carried out along with core-capacity assessment and capacity building at Paro Airport and Phuntsholing ground crossing. A national committee has been established to oversee implementation of the IHR provisions.

5.3 Ensuring quality and safety of Medical Products

The Medicines Act of the Kingdom of Bhutan, 2003 mandates effective monitoring of medicinal products in terms of safety, efficacy and quality to both human as well as animal. Toward this end, the Drug Regulatory Authority has registered 1004 human allopathic medicines excluding the expired list, 88 *So-ba-rigpa* medicines and 65 veterinary medicines. To ensure proper storage of medicines, inspection of pharmacy shops, hospitals and health centers were carried out. Further, in order to ensure competency in dispensing medicines by the private sector, various training programmes were conducted along with certifications of competent persons.

5.4 Health related Millennium Development Goals

MDG 4: Reduce Child mortality

Infant Mortality Rate has been reduced from 90 in 1990 to 40.1 per 1000 live births. The Under-five Mortality Rate has been reduced from 123 in 1990 to 61.5 per 1000 live births. The trend indicates that Bhutan is on track to achieve the targets by 2013. Immunization coverage has been sustained at over 90% since 1990.

MDG 5: Improve Maternal Health

The Maternal Mortality Rate has gone down from 560 in 1990 to 255 per 100,000 live births in 2005. The current estimate is 155 indicating that we are on the track to achieve the target of 140 per 100,000 live births.

MDG 6: Halted by 2015 and begun to reverse the spread of HIV/AIDS, Malaria and Tuberculosis

Number of Tuberculosis and Malaria cases has dropped from 4232 and 22126 cases in 1990 to 1154 and 951 cases in 2010 respectively. From 2 cases detected in 1993, the number of HIV cases has increased to 217 as of June 2010. While the Ministry is positive about meeting the targets for Tuberculosis and Malaria, reservations on meeting HIV targets remain. This reservation stems from the epidemiological profile of HIV and is acknowledged globally.

6 Challenges

6.1 Non Communicable Diseases

Non-Communicable Diseases (NCD) is already establishing its stronghold with sedentary lifestyle, traditionally high-fat based dietary habit and consumption of alcohol and tobacco. Consequently, diabetes, hypertension, cancers and traffic injuries are increasingly on the rise. There is also a rising trend of mental health problems owing to socio-cultural changes, urbanization, migration and unemployment.

6.2 Human Resources

Shortage of human resources continues to plague the health system while the system gears towards providing a responsive and equitable access to quality health care. Even the world as a whole is facing shortage of four million doctors, nurses and other health personnel. While numerous initiatives have been made with vis-

ible achievements in this front, we are yet to attain the international standards with respect to health HR indicators to ensure top notch quality of care.

6.3 Specialized Procurement Services in Health

Given its inherent complexities, health procurement is a highly specialized and technical service. The volume of resources involved also makes it susceptible to corrupt practices. In view of this, there is a need to have a highly professional body with skilled manpower in appropriate disciplines supported by sound and transparent systems. While the Ministry has made tremendous initiatives/reforms toward this end, it is still constrained by the absence of health procurement specialists and lack systems which could be considered closer to ideal.

6.4 Emerging Infectious Diseases

Emerging and re-emerging infectious diseases pose severe challenges to the health sector both in terms of response capacity and financial resource. Much recently, two separate outbreaks of influenza A, H1N1 among school children were registered in Lhuentse and Genekha, Thimphu.

Health officials are educating people on preventing and treating the infection, while reports of the outbreak are being further investigated.

6.5 Health Impacts of Climate Change

Climate change poses a major, and largely unpredictable, challenge. Bhutan's vulnerability to the climate change was sufficiently demonstrated in the past few years. Rapid and profound environmental changes are envisaged in the coming decades particularly for the mountain regions. Glacial Lake Outburst Flood (GLOF) remains a significant concern for Bhutan. Besides the risk to properties and human lives from frequent flashfloods, GLOF and landslides, significant public health vulnerabilities exist in the form of wider spread of vector borne tropical diseases, waterborne illnesses and malnutrition. Besides, the scarcity and drying up of water sources present significant challenges in our move towards universal coverage of safe drinking water.

6.6 Urbanization

As of now, Bhutan's urban population comprises 31 percent of the total population, and by 2020 it is projected that more than 50 percent of the population will be living in urban areas. Urbanisation leads to overcrowding, sanitation issues and deterioration of air and water quality thereby adversely impacting health. Diseases transmitted through respiratory and fecal-oral routes such as tuberculosis, rheumatic heart diseases and helminthic infections will be more frequent. Further, the stress of living with limited privacy contributes to the rates of intentional injuries, both suicide and homicide, and to mental illness in general. Air pollution would assume major role in morbidity and mortality.

6.7 Sustainability of free health care services

Bhutanese avail free health services from primary to tertiary level health care. The Constitution of Bhutan states under Article 9 under the Principle of State Policy, Section 21: "the State shall provide free access to basic public health services in both modern and traditional medicines." In the face of rising costs as well as increased demand for quality health services, provision of free health services represents a major challenge.

ལོ་བསྐྱར་སྟོན་ལྟུ།

ལོ་ལྔའི་འཆར་གཞི་ ༡༠ བའི་ལོ་ངོ་ ༣ ལ། ༼ ༢༠༡༠-༢༠༡༧ ༽

གསོ་བའི་ལྷན་ཁག།

འབྲུག་ཐིམ་ཕུག།

སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ལྔ་པ།

1. སྤྱིར་བཏང་གི་མཐོང་སྒྲུབ།

གསོ་བའི་ལས་སྡེ་གི་ཁ་བྱག་ལས་ “སྤྱིར་བཏང་རྒྱལ་ཡོངས་གོང་འཕེལ་གཏང་ནི་གི་འཆར་བཀོད་ནང་གསེས་ མི་སྡེའི་འདྲ་མཉམ་དང་དྲང་བདེན་གྱི་མཛོ་བསམ་བཏང་ཐོག་ ཟུང་རིག་དང་ལྡན་པ་དང་རྩལ་ཤུགས་དང་ལྡན་པའི་གསོ་བའི་ལས་ལུགས་ བརྒྱུད་དེ་ མི་སེར་གྱི་གསོ་བའི་གནས་ཚད་དེ་ གང་དྲག་ཡར་བསྐྱེད་གཏང་སྟེ་ གསོ་བའི་འཕྲོད་སྦྲེང་ལྷན་སྐྱུལ་ ཚོགས་པ་དང་ དགའ་སྦྱིད་དང་ལྡན་པའི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་བཟོ་ནི་གི་འཆར་སྤང་ཡོད་པ་ཡིན།” འཆར་སྤང་དེ་གྲུབ་ཐབས་ལུ་ ལོ་ལྔའི་འཆར་གཞི་

བརྩུ་བའི་དམིགས་ལུལ་གཙོ་ཅན་སྟེ་བཀོད་དེ་ཡོད་པ་དང་གཅིག་ཁར་ འབྲུག་ལྷན་སྐྱུལ་ཚོགས་པའི་(རི་པི་ཁི)ལས་བླངས་གསལ་ བསྐྱུགས་དང་ གཅིག་ཁར་ཡང་ ཇི་མཐུན་བཟོ་སྟེ་ཡོད་པ་ཡིན།

- ལོ་སྟོང་གོང་འཕེལ་གྱི་དམིགས་ལུལ་བཀོད་དེ་ཡོད་མི་ཚུ་དང་ལྗོ་ཨེ་ཤེ་ཡ་ལུང་ཕྱོགས་མཐུན་འབྲེལ་ཚོགས་པའི་གོང་ འཕེལ་གྱི་དམིགས་ལུལ་ བཀོད་དེ་ཡོད་མི་ཚུ་ལས་ལྟག་སྟེ་ གྲུབ་འབྲས་བཏོན་ཚུགས་པའི་མཛོ་བསམ།
- གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་གི་སྤྱི་ཚད་ཡར་དྲགས་གཏང་ནི་དང་མི་མང་ཡོངས་ལུ་བྱུང་ཚུགས་པའི་མཛོ་བསམ།
- རྒྱ་བསྐྱེད་དང་ཉེན་སྲུང་ སྤྲོད་བཅོས་དང་མི་ཚོ་ཉམས་གསོ་གི་ལྷོ་གས་གྲུབ་ཚུ་ ལེགས་བཅོས་གཏང་ནི།
- གནས་ཚད་རིམ་པ་ སྤྱིར་བཏང་ལུ་ བཟང་བའི་གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་ རྒྱ་སྐྱེད་གཏང་ནི་དང་ལུང་ཕྱོགས་ནང་ལུ་ བཟང་ པའི་གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་དེ་ ཟུང་མཚོག་དང་ལྡན་པའི་ལྷོ་བ་ཅིག་ལུ་བཟོ་སྟེ་ གསོ་བ་དང་འབྲེལ་བའི་ བཟང་བཤལ་གོང་ འཕེལ་གཏང་ནི།
- གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་གི་ལས་ལུགས་ནང་གསེས་ལུ་ གསོ་བའི་ལྷན་བརྒྱུད་དང་འདྲ་མཉམ་གོང་འཕེལ་གཏང་ནི།

ལོ་ལྔའི་འཆར་གཞི་བརྩུ་བའི་ནང་ལུ་ གསོ་བའི་ལས་རིམ་གྱི་བརྩུད་དོན་ངོ་མ་ར་ སྤྱིར་བཏང་གོང་འཕེལ་གྱི་དམིགས་དོན་ རྒྱལ་ ཡོངས་དགའ་སྦྱིད་དཔལ་འཛོམས་ཀྱི་གྲུབ་མཐའ་ལུ་གཞི་བཞག་སྟེ་ མི་སེར་ཡོངས་ཀྱི་མི་ཚོ་གནས་སྤངས་ཡར་ དྲགས་གཏང་ནི་ དེ་ཡིན། གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་རྩ་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་གཞི་རྩ་ཚུ་དང་འབྲེལ་ཏེ་ གསོ་བའི་གནས་ཚད་གོང་འཕེལ་ གཏང་ནི་དང་ནང་རིགས་ ལས་ཉེན་སྦྱོབས་འབད་ནི་ལུ་གཙོ་བོར་སྟོན་མ་དང་གཅིག་ཁར་ རིམ་གནས་གཉིས་པ་དང་གསུམ་ པའི་གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་ གོང་ འཕེལ་གཏང་ནི་ལུ་ཡང་ བཟོན་ཤུགས་སྦྱོམ་ར་བཏོན་དོ་ཡོད་པ་ཡིན།

གསོ་བའི་གོང་འཕེལ་སྐྱོར་ལས་ ལོ་ལྔའི་འཆར་གཞི་བརྩུ་བའི་བར་མཚམས་ཀྱི་བསྐྱར་ཞིབ་ནང་ལུ་ གཞིགས་འཕུལ་འབད་ དེ་ ཡོད་པ་བཞིན་དུ་ མི་སེར་གྱི་གསོ་བའི་གནས་ཚད་ ལེགས་བཅོས་གཏང་ནི་དང་རྒྱ་སྐྱེད་གཏང་ནི་གི་ལྷ་གི་ཐད་ཁར་ སོང་མ་དང་ གྲུབ་འབྲས་སྦྱོམ་ར་འབྲུང་སྟེ་ཡོད། དེ་བཟུམ་མའི་གྲུབ་འབྲས་བཏོན་མ་དང་གཅིག་ཁར་ རང་རེ་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་

ལོ་སྤྱོད་གོང་འཕེལ་ གྱི་དམིགས་ལུལ་གྲུབ་ནི་ལུ་ ལཱ་རྒྱུ་ལེགས་ཤོམ་སྤྱོད་འབྲོ་དོ་ཡོད་པ་ཨིན་པ་དང་ ཅུ་ཁྲིམས་ཆེན་པོའི་ དགོངས་དོན་ལུ་ “དེང་ སང་གྱི་གསོ་བའི་ལུགས་དང་ནང་པའི་གསོ་བའི་ལུགས་གཉིས་ཆ་ར་གི་སྒོ་ལས་ མི་སེར་ག་ར་གིས་ མི་མང་གསོ་བའི་ཞབས་ ཏྲུག་ཉུང་མཐའ་དེ་རྩེ་ཐོབ་དགོ་པའི་འགན་དབང་” བཀོད་དེ་ཡོད་མི་ཡང་གྲུབ་སྟེ་ཡོད་པ་ཨིན།

བརྗེ་སྟོན།	༡༩༩༠	༢༠༠༠	༢༠༡༠
ཨ་ལོ་ལོ་རྩེའི་ནང་འཁོད་གྱི་ཤི་རྒྱུན། (ཨ་ལོ་སྤོང་ཕྱག་རེ་རེ་ལུ་)	༡༢༩	༢༤	༤༡.༥
ཨ་ལོ་ལོ་ཤི་རྒྱུན། (ཨ་ལོ་སྤོང་ཕྱག་རེ་རེ་ལུ་)	༩༠	༤༠.༥	༤༠.༥
སྤྱོད་ལའ་བྱུང་ཚད།	༢༤%	༢༥%	༩༤.༤%
ཨ་ལོ་སྤོང་བའི་ཨམ་སྤུའི་ཤི་རྒྱུན། (ཨ་ལོ་སྤུ་རེ་རེ་ལུ་)	༥༤༠	༢༥༥	ཐོ་བཀོད་མེད
གསོ་བའི་རྒྱུ་རྒྱུ་རྒྱུ་ཐོབ་ཨ་ལོ་སྤོང་ཡོད་པ།	༡༥%	༢༤%	༤༩.༥%
ནད་གཞི་ཨེ་ཆ་ཨའི་ཤི་གི་ཐོ།	-	༣༢	༡༡༧(ལྷོ་ཤི་ཆུ་ལྷོ་)
སྤོང་ནད་བཀག་ཐབས་ཐོ།	༡༢.༢%	༣༠.༧%	༣༥%
ཚད་པའི་ནད་གྱི་ཐོ།	༢༢༡༢༤	༥༩༣༥	༤༩༤
བད་ཀའ་སྒོ་ཚད།	༤༡༣༡	༡༡༤༠	༡༣༣༡
ཨ་ལོ་ལོ་རྩེའི་ནང་འཁོད་གྱི་སྤྱི་ཚད་མ་ལངས།	༣༢%	༡༩%	༡༡.༡%

སྤྱི་ལོ་༡༩༥༠ ལོའི་མི་རབས་གྱི་ལོ་ཚད་འདི་ ༣༤.༡ དང་། ད་སྟོན་མི་རབས་འདི་ ༤༤.༣ ཚུན་སྤོང་ཚུགས་པ་ཨིན། (ཨམ་སྤུ་ ༤༤.༢ དང་ ཐོ་སྤོང་ ༤༥.༤)

གསོ་བའི་ལས་སྤྱོད་ལ་སྤྱོད་ལས་ ཉེ་མ་ལས་ཡོད་པའི་ནད་རིགས་སྤོང་ཚུགས་ལུ་གདོང་ལེན་ འབད་བཞིན་ཡོད་པའི་ལར་ དེང་ སང་ མི་མང་འཚོ་བའི་གནས་སྤངས་དང་འབྲེལ་བའི་ འབྲུ་ནད་ཅན་གྱི་ནད་གཞི་མེན་པའི་ རྒྱུ་ལེ་ལུ་ཕྱི་གཞི་ར་འཐོན་ དོ་ཡོད་པ་ ཨིན། དེའི་མཐའ་ལས་ རྒྱུ་ལེ་ལུ་འབྲུ་ནད་སྤོང་ཚུགས་འཐོན་མི་རྒྱུ་གིས་གཙོ་བོ་པའི་གནས་ གཞིས་འགྱུར་ བཅོས་ཀྱིས་ གཞུགས་ཁམས་འཕྲོད་བསྟེན་ལུ་གཞི་ཉེན་འབྱུང་མི་རྒྱུ་ལུ་ གདོང་ལེན་འབད་དགོ་པ་ལས་ གསོ་བའི་ལས་སྤྱོད་གི་ ལཱ་རྒྱུ་ མགོ་རྒྱུ་ལས་ར་འཐོན་ཏེ་ཡོད་པ་ཨིན།

མི་སྤོང་བས་གྱི་འཐོན་བསྐྱོད་གོང་འཕེལ་གཏང་ནི་ལུ་ རྒྱལ་གཞུང་གི་ལ་སྤྱོད་ལས་ གསོ་བའི་འཕྲོད་སྤོང་གོང་འཕེལ་གཏང་ནི་ དེ་ གཙོ་བོ་ཕྱི་གཞི་སྤོང་བསྐྱོད་ལས་ དེའི་མཐའ་ལས་མེད་གཉིས་གྱི་ མི་སྤོང་དཔལ་འབྱོར་ལེ་ཕན་གྲུབ་ཐབས་ལུ་ གསོ་ བའི་ལས་སྤོང་ལུ་ མ་ཅུ་འབོར་ཆེ་ཏོག་ཏོ་འབད་རང་བཅུ་གས་སྤོང་ཡོད་པ་ཨིན། དེ་བཟུམ་མའི་གཙོ་བོ་ལས་སྤོང་མི་ ལུ་ གསོ་ བའི་སྤོང་ལས་གི་ལ་སྤོང་ལས་ རྒྱུ་ལུ་ཡིད་རངས་ལུ་ཞི་དང་གཙོ་བོ་ལས་ འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་དེ་ སྤོང་ལས་སྤོང་ པའི་གསོ་བའི་ འཕྲོད་སྤོང་དང་ལྷན་པ་དང་དགའ་སྤྱོད་དང་ལྷན་པ་བཅོ་ནི་ལུ་ ལས་སྤོང་ལུ་ཞི་ཨིན།

གསོ་བའི་ལས་སྡེ་གིས་ ལོ་ལྔའི་འཆར་གཞི་བཟུང་པའི་ལོ་ངོ་གསུམ་པ་ནང་ལུ་ གྲུབ་འབྲས་བཏོན་ཡོད་མི་ཚུ་ གཤམ་གསལ་
 དོན་ཚན་ལས་རིམ་བཞི་གི་ནང་ལུ་ མདོར་བསྡུས་དེ་ལྷན་ཅི་ཨིན། (༡) གསོ་བའི་འཛིན་སྐྱོང་དང་རྒྱུན་སྐྱོང་། (༢) གསོ་བའི་
 རྒྱུན་སྐྱོང་གི་ཉེན་སྲུབ་དང་བཀག་ཐབས། (༣) རྒྱུན་སྐྱོང་གི་འཛིན་སྐྱོང་བཅོས་ཀྱི་ཞབས་ ཏྲོག།
 (༤) བཅའ་ཁྲིམས་དང་མཐུན་གྲོས་ ལོ་སྟོང་གོང་འཕེལ་གྱི་དམིགས་ལུལ།

༡. གསོ་བའི་འཛིན་སྐྱོང་དང་རྒྱུན་སྐྱོང་།

གསོ་བའི་ལས་སྡེ་གི་རྒྱུན་སྐྱོང་ ལེགས་བཅོས་བཅོ་ཐབས་ལུ་ གཤམ་གསལ་བདག་སྐྱོང་དང་སྲིད་བྱུས་སྣ་ཚོགས་ འགོ་
 བཟུགས་ཏེ་ ལག་ལེན་འཐབ་དོ་ཡོད་པ་ཨིན།

༡.༡ རྒྱུན་སྐྱོང་གསོ་བའི་སྲིད་བྱུས་།

ལོ་ངོ་གཉིས་ཀྱི་རིང་ལུ་ ལེ་རྒྱུན་ཡོད་མི་ག་ར་དང་གཅིག་ཁར་ བསྐྱར་ཞིབ་དང་གོས་བསྐྱར་འབད་བའི་ཤུལ་ལུ་
 རྒྱུན་སྐྱོང་ གསོ་བའི་སྲིད་བྱུས་ཀྱི་ཟེན་བྲིས་དེ་ གཏུན་འཁེལ་གྲུབ་སྟེ་ཡོད་པ་ཨིན། གསོ་བའི་རིམ་ལུགས་
 རྒྱུན་སྐྱོང་གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་ཕྱིན་མི་དང་མཐུན་རྐྱེན་གཤམ་གསལ་གོ་ལུ་མི་ ཟད་འགོ་བཏང་ནི་དང་སྐྱེལ་སྦྱོང་
 འབད་ནི་སྐོར་ལས་ ཀུན་ཚང་ཐབས་ལམ་ག་ར་ཚུན་ དེ་ཡོད་མི་སྲིད་བྱུས་དེ་གིས་ ཆ་ཚང་གི་ལམ་སྟོན་དང་ལས་
 རྒྱུན་སྐྱོང་གསོ་བའི་རེ་བ་དང་སྲིད་བྱུས་ཀྱི་ཁྲུངས་གཏུགས་འབད་ བེ་ལུ་ཕན་ཐབས་འོང་བའི་རེ་བ་ཨིན། དེ་
 མ་ཚད་ སྲིད་བྱུས་དེ་གི་ཐོག་ལས་ གསོ་བའི་འཆར་གཞི་བཅོ་མི་དང་འཛིན་སྐྱོང་འཐབ་ བེ་ལུ་ གཤམ་ཆེ་བའི་ཆ་
 རྒྱུན་སྐྱོང་ག་ར་ཐོབ་ཚུགས་པ་ཨིན།

སྲིད་བྱུས་དེ་ རྒྱུན་སྐྱོང་དགའ་སྦྱིད་དཔལ་འཛུམས་སྣ་ཚོགས་ནང་ལས་ རིམ་ལུགས་ཐོབ་ཚུང་ཏེ་ཡོད་པ་ཨིན་མ་
 དང་སྐྱེན་ རྒྱུན་སྐྱོང་གསོ་བའི་རེ་བ་ཆ་འཛུགས་གྲུབ་བེ་ལུ་འགྲུག་སྟེ་ཡོད་པ་ཨིན། དེ་གི་ཤུལ་ལས་ རྒྱུན་སྐྱོང་
 རྒྱུན་སྐྱོང་གསོ་བའི་ཐོག་ལས་ ཏེ་ལག་ལེན་འཐབ་བེ་ཨིན།

༡.༢ གསོ་བའི་ཟད་འགོ་ལུ་ཡུན་བརྟན་།

ད་ལྟོ་ཡོད་པའི་འཆར་བཏོན་དེ་ ལེགས་ཤོམ་སྟེ་ར་ ཏེ་གོ་ཐབས་ལུ་དང་ གསོ་བའི་ཟད་འགོ་བཅོ་ཐབས་ལུ་ རྒྱུན་
 སྲིད་གྲུབ་བྱེད་ ཚུའི་གོ་བ་ལེན་ནི་དོན་ལས་ གསོ་བའི་མ་དངུལ་བཅོ་མི་གི་འཚོལ་ཞིབ་ལེ་ཤུ་ཅིག་ར་ འགོ་
 བཟུགས་ཏེ་ཡོད་པ་ཨིན། དེ་བཟུམ་ མའི་འཚོལ་ཞིབ་འབད་དགོ་པའི་གནད་དོན་ཡང་ གསོ་བའི་ལས་སྡེ་ནང་
 བཟུགས་དང་ཕྱི་ཁར་ལས་ རིན་མེད་སྟོང་པ་གི་གསོ་ བའི་ཞབས་ཏྲོག་ཕྱིན་ནི་དེ་ མ་འོངས་ཡུན་བརྟན་ གནས་
 རྒྱུན་སྐྱོང་དང་མ་ཚུགས་པའི་ཆ་འཛུགས་བཏོན་དོ་ཡོད་མི་ལས་བརྟེན་ཏེ་ ཨིན། རྒྱུན་སྐྱོང་གསོ་བའི་རྩིས་ལྷན་གི་
 ལམ་ལུགས་ཅིག་ ད་རེས་རྒྱུན་སྐྱོང་ལུ་ འགོ་ཐོག་གཞི་བཟུགས་འབད་དེ་ཡོད་པ་ དང་ དེ་གིས་ གསོ་བའི་

ལས་སྡེ་ནང་ལུ་ འོང་འབབ་ཅི་འབྱུང་དང་རྒྱལ་ཡོངས་ཀྱི་ཟངས་ཕྱི་ལོ་ལྷན་ཁྲིམས་ལྟར་ ལྷན་མཚམས་ལྷན་ མཚམས་ལུ་
 བརྟམ་ཞིབ་འབད་དོ་ཡོད་པ་ཨིན། དེ་གིས་ གསོ་བའི་ཟངས་འགོ་དང་འབྲེལ་བའི་སྲིད་བྱུས་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་དགོ་
 མི་ རིགས་ཚུ་ལུ་ཡང་ ཕན་ཐོགས་ཅན་གྱི་བདེ་མཚོན་སྟོན་ཚུ་གསལ་ཨིན། མ་དངུལ་གྱི་མཁོ་དགོས་ ག་དེ་མ་
 ཅིག་ཡོད་པ་ཨིན་ན་གི་ ཕྱིས་ཁྲེཛ་དག་གི་ཅིག་བཟོ་ནི་དོན་ལས་ ཁག་ཆེ་བའི་ལག་ཆས་བྱིན་ནི་དང་ གསོ་
 བའི་ཞབས་ཏོག་བྱིན་མི་ གཞུག་བཀོལ་ མི་ག་ར་ལུ་ མ་འོངས་པའི་ནང་ཟངས་འགོ་ ག་འདེམ་ཅིག་འགྲོ་ནི་ཨིན་
 ན་གི་སྐོར་ལས་ ཉ་གོ་བཟུག་ནི་གི་དོན་ལས་ རྒྱལ་ཡོངས་ གསོ་བའི་ཟངས་འགོ་གྱི་དབྱེ་ཞིབ་འབད་ནི་ཅིག་འགོ་
 བཟུགས་ཏེ་ཡོད། དེ་ལས་ རྒྱལ་ཡོངས་གསོ་བའི་འཐོན་སྐྱེད་ཚུ་མ་འོངས་ལུ་བརྟམ་གནས་ཚུ་གསལ་པའི་དོན་
 ལས་སྡེ་ཁག་གིས་གཞན་འབྲེལ་ཡོད་མི་ཚུ་དང་གཅིག་ཁར་འགན་འཁུན་དང་ལྷན་དང་ལྷན་མ་སྡེ་གོས་བསྐྱར་འབད་ཐོག་
 ལུ་ ཕྱི་མི་དང་ལྷན་བཞུལ་པ་ཚུ་འབྲུག་ལུ་འོང་སྟེ་ གསོ་བའི་མཐུན་རྐྱེན་གཞུག་བཀོལ་མི་རྣམས་ལས་རིན་དངུལ་
 བསྐྱེད་མི་འོས་འབབ་ཡོད་མེད་དང་བསྐྱེད་མེད་ཚུ་འོས་ལས་ཡང་ ཞིབ་འཚོལ་འབད་བའི་བསྐྱར་ཡོད་པ་ཨིན།

4.4 མཁོ་གྲུབ་འབད་ནི་གི་ལམ་ལུགས་ལེགས་བཅོས།

དང་པ་ཟངས་འགོ་སྐོར་ར་གཏང་དགོས་དང་ གཉིས་པ་སོང་མ་དང་འབྲུག་མི་ཡོངས་ཀྱི་མི་ཚོ་ལུ་འབད་རུང་ གལ་
 གནད་ཆེན་ལས་ གསོ་བའི་མཁོ་གྲུབ་འབད་ཐངས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དེ་ གནམ་མེད་ས་མེད་ཁག་ཆེད་གསལ་ཅིག་
 ཨིན། གསོ་བའི་ལས་སྡེ་ནང་ལུ་ གཞུང་སྐྱོང་ལེགས་ལུ་གྱི་དབང་ལུ་བཏང་སྟེ་ ལུ་སྐོར་འོས་ཅིག་ ག་ཅི་འབད་
 ཡི་ག་ཟེར་བ་ཅིན་ མཁོ་གྲུབ་འབད་ནི་གི་ལམ་ ལུགས་ནང་ལུ་འབད་ཡི། མཁོ་གྲུབ་ཀྱི་ལུ་ནང་ ངན་ལྟངས་འབད་
 བའི་གི་ཉེན་ཁ་ཡོད་མི་ལས་བརྟེན་ཏེ་ མཁོ་གྲུབ་འབད་ཐངས་ཀྱི་ ལེགས་བཅོས་དང་ཉེན་འགོག་གི་ལུ་ ལེ་ལུ་
 ཅིག་ར་འགོ་བཟུགས་ཅི།

- རྒྱལ་ཡོངས་གསོ་བའི་མཁོ་ཆས་ཀྱི་ཐོ་གཞུང་བཟོ་ནི།
- གོ་གནས་གཙོ་ཅན་དང་ལུ་གཞུག་འབད་མི་ཚུ་གི་འགན་འཁུར་ སོ་བསྐྱར་འབད་ནི།
- མཁོ་གྲུབ་འབད་ནི་དང་བཀམ་སྟེལ་འབད་ནི་གི་ ལུ་གཉིས་སོ་སོ་དབྱེ་ནི།
- ཁ་འབག་གི་ལུ་དང་མཁོ་ཆས་བཀམ་སྟེལ་འབད་ནི་ མཁོ་མངགས་ཀྱི་ཡི་གུ་དང་མཁོ་གྲུབ་ཀྱི་ལམ་
 ལུགས་ཚུ་ཚད་ལྡན་ བཟོ་ནི།
- མཁོ་ཆས་སྐྱོན་རིག་དང་དཔུལ་ཆས་སྟེ་ཚན་གཅིག་གཞི་བཟུགས་འབད་ཡོད་པ།

ལྷན་ཁག་གིས་ གསོ་བའི་མཁོ་ཆས་གྲུབ་ཐངས་ཀྱི་གཞི་བཞུགས་ ལེགས་བཅོས་བཟོ་ནི་ལུ་ རན་ལྷན་བཀག་སྡོམ་ ལྷན་ཚོགས་དང་ གཅིག་ཁར་ ལུ་ཚུ་འབད་བའི་བསྐྱེད་འཕེལ་ཡིན་ཡོད་ཅི་ཨིན། རན་ལྷན་བཀག་སྡོམ་གྱི་ཤེས་རྟོགས་ལུ་ ཞིབ་འཇུག་འབད་ནི་དང་གསོ་ བའི་མཁོ་ཆས་ཀྱི་ལམ་ལུགས་དེ་ལུ་ ཞིབ་དཔྱད་ཚུ་ ཐེབ་སླེ་ར་འབད་ནི་གི་དོན་ ལས་ གོ་གནས་སློམ་འཆང་མི་གི་འགོ་དཔོན་ཚུ་ གིས་གཙུག་པོ་ཚོགས་ཚུང་ཅིག་བཟོ་ཡི། (དེ་སླེ་བཟོ་དགོ་ མི་དེ་ཡང་ འཕྲུལ་རིག་གི་རྒྱབ་རྟེན་དང་རང་སེའི་སློབ་འདོད་ འབྲ་མི་ འབྲ་ལུ་ གཞི་བཞག་སླེ་གིས་ཨིན) འགོ་ དང་པོའི་ཤེས་རྟོགས་ལུ་བརྟུན་དང་ གསལ་བའི་ལུ་རན་ཚུ་འབད་དེ་ཡོད་པ་ཉ་གོ་ཡི། ང་བཅས་རའི་འགོ་དཔོན་ ཚུ་ ཤེས་པ་མཐོང་མ་མེད་པའི་ཁར་སྤང་མེད་སླེ་སྤོང་པ་ལས་བརྟེན་ཏེ་ མཁོ་ཆས་བཀག་སྡོམ་འབད་ མི་ཚུ་གིས་ གོ་སྐབས་ལེན་ཡོད་པ་སླེ་མཐོང་ཡོད། དེ་བཟུམ་མའི་དཀའ་ངལ་དེ་ ད་ལྟོ་བར་ཡང་ཡོད་པ་ལས་ ལྷན་ཁག་གི་ ཁ་ ཐུག་ལས་ གཞི་བཞག་འབད་དགོ་པ་དང་རན་འགོག་འབད་དགོ་པའི་རིགས་ཚུ་གར་ འབད་དོ་ཡོད་པ་ཨིན། དེ་གི་ནང་ལས་ ད་ རེས་ནངས་པར་ མི་ཚུ་གིས་ཞབས་ཏོག་གི་སྤུས་ཚད་དང་ཉེན་སྲོལ་གྱི་ ལུས་སྤྱིན་སྤོང་ ལས་ གོ་བ་ཡར་སེང་འགྲོ་མི་ལུ་བརྟེན་ ཏེ་ ང་བཅས་ལུ་འབད་རུང་ དྲངས་གསལ་ཐོག་ལུ་ལུགས་བརྟན་ནི་གི་ སློབ་ཐེབ་སླེ་རང་སྤྱོད་དོ།

4.2 གསོ་བའི་མི་སྣོབས་འཛོན་སྤྱོད་ཚུ་ གོང་འཕེལ་གཏང་ནི།

ད་རེས་ ང་བཅས་ཀྱི་དུས་ལུན་ ལོ་ངོ་གསུམ་ཚང་མ་དང་གཅིག་ཁར་ གཞུང་གི་ཁ་ཐུག་ལས་ རྫོང་ཁག་རེ་ནང་ ལུ་ ཉུང་ མཐའ་དུང་འཚོ་གསུམ་རེ་གཏང་ནི་གི་ཁས་ གྲུངས་འབད་མི་དེ་ ཉ་ལམ་ཅིག་གྲུབ་འབྲས་འཛོན་ཡོད། ད་ལྟོ་གི་གནས་སྐབས་ལུ་ བཟུ་བ་ཅིན་ སྤུ་བཅོས་དུང་འཚོ་གསུམ་རེ་བྱེད་ཡོད་མི་རྫོང་ཁག་ 10 ནུང་ འཚོ་གསུམ་རེ་བྱེད་ཡོད་མི་རྫོང་ཁག་ 10 ནུང་འཚོ་ 3 རེ་བྱེད་སླེ་ཡོད་མི་རྫོང་ཁག་ 6 དང་གཞན་རྫོང་ ཁག་བཞི་ནང་ལུ་ ནུང་འཚོ་རེ་རེ་བསྐོ་བཞག་འབད་དེ་ཡོད་པ་ ཨིན། དེ་བཟུམ་མའི་བསྐོ་བཞག་འབད་ནི་གི་ ལུ་ནང་ གྲུབ་འབྲས་སློམ་ཅིག་འཛོན་མ་ཚུགས་མི་དེ་ཡང་ དང་པ་ལུ་ ནུང་འཚོ་ གསར་བཙུགས་འབད་ནི་ གི་དཀའ་ངལ་དང་གཉིས་པ་སོང་མ་དང་ད་ལྟོ་ཡོད་མི་དུང་འཚོ་ཉ་ལམ་ཅིག་ར་ ཕྱིའི་རྒྱལ་ཁབ་ནང་ལུ་ མཁས་ མཚོག་གི་སློབ་སྦྱོང་འབད་དེ་ཡོད་པ་ལས་བརྟེན་ཏེ་ཨིན། དེ་ཡང་ དཀའ་ངལ་དེ་སློམ་ཡོད་བཞིན་དུ་ འདས་པའི་ ལོ་ངོ་ གསུམ་ནང་ལུ་ ཚུལ་སྐབ་འབད་མི་ལས་བརྟེན་ཏེ་ སྤྱི་ལོ་ 2013 ནང་འཁོད་ལུ་ ང་བཅས་ཀྱིས་ཁས་ གྲུངས་འབད་མི་ཚུ་ གྲུབ་ཚུགས་པའི་རེ་བ་སློམ་ར་ཡོད། དེ་དང་གཅིག་ཁར་ གསོ་བའི་ལྷན་ཁག་ཁ་ཐུག་ལས་ མོ་ནད་ཀྱི་ཞབས་ཏོག་ ཀུན་བྱུང་ ཀུན་པན་འབད་ནི་དེ་དོན་ལུ་ སྤྱི་ལོ་ 2010 ལས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་ ཟ෍་རིམ་ བཞིན་དུ་ རྫོང་ཁག་གི་སྤུ་ཁང་ཚུ་ནང་ མོ་ནད་ མཁས་མཚོག་ཚུ་ ཚར་རེ་གཏང་ནི་གི་ལམ་ལུགས་ཅིག་ཡང་ བཟོ་སླེ་ཡོད་པ་ཨིན། འདས་པའི་ལོ་ནང་ མི་སྣོབས་གོང་འཕེལ་ གཏང་ནི་གི་ལུ་ཚུལ་སྐབ་འབད་དེ་ཡོད་པའི་ཁ་ གསལ་ཚུ་ གཞུང་འཁོད་རང་སེའི་ དབྱེ་ཁག་འོག་ལུ་བཞུགས་དེ་ཡོད།

མི་སྲོལ་གསར་བརྒྱུགས།

སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ ༢ པའི་ནང་ མིའན་མར་ལས་ཨིན་པའི་མཁམ་མཚོག་ ༡༣ ལོ་ངོ་གཉིས་ཀྱི་དུས་ཡུན་ཚང་
ཕྱེ་ ཁོང་རི་རྒྱལ་ཁབ་ནང་ ལོག་བཏང་མི་ཚབ་ལུ་ མིའན་མར་ལས་ ད་རུང་མཁམ་མཚོག་ ༡༥ གསར་
བརྒྱུགས་འབད་དེ་ཡོད། དེ་དང་གཅིག་ཁར་ སྤྱིར་བཏང་སྤྱིག་གཡོག་སྤྱོད་བཅོས་འགོ་དཔོན་ ༣ དང་ གསོ་
བའི་ལས་སྐབས་པ་ ༢ སོའི་དུང་འཛོེ་ ༢ སྤྱོད་གཡོག་མོ་ ༥༥ གསོ་བའི་ལས་རོགས་པ་ ༢༡ འཕྲུལ་ལས་པ་
༡༠༣ དུང་འཛོེ་ ༣ དང་སྤྱོད་པ་ ༡༠ གསར་བསྐྱོས་འབད་མི་ལས་བརྟེན་ཏེ་ གསོ་བའི་ལཱ་འབད་མི་གི་གྲངས་
ལ་ཉ་ལམ་ཅིག་ཡར་སང་བཏང་རྒྱུགས་པ་ཅི།

དུང་འཛོེ་ཚུ་ལུ་ གཞུག་ལག་ཤེས་ཡོན་སློབ་སྦྱོང་མཁམ་མཚོག་གི་སློབ་སྦྱོང་བྱིན་ནི་གི་ལས་རིམ།

ད་ལྟོ་གནས་སྐབས་ལུ་ རྫོང་ཁག་སོ་སོའི་སྤྱོད་ཁང་ཚུ་ནང་ལས་ དུང་འཛོེ་ཡོངས་བསྐྱོམས་ ༣༤ ཡུན་འགྲངས་
ཀྱི་མཁམ་ མཚོག་སློབ་སྦྱོང་འབད་དོ་ཡོད་པ་ཨིན། དེ་ཚུའི་གསལ་ལས་ དུང་འཛོེ་བརྒྱུགས་སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༠-༢༠༡༡
ལོའི་དུལ་ཚེས་ལོ་ བཟུལ་བཏང་ཡོད་པ་ཨིན།

སྤྱི་ཨེས་སི་གི་སྤྱོད་གཡོག་མོ་སློབ་སྦྱོང་ལས་རིམ།

སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༣ པའི་ནང་འཁོད་ལུ་ རྒྱལ་གཞུང་གསོ་བའི་ཚན་རིག་སྤྱིལ་ཁང་ནང་ལུ་ སྤྱི་ཨེས་སི་
གི་ སྤྱོད་གཡོག་མོ་ སློབ་སྦྱོང་ལས་རིམ་དེ་ གཞི་བརྒྱུག་འབད་ནི་གི་དོན་ལས་ གྲ་སྤྱིག་གི་ལཱ་ཚུ་འབད་ཚར་
ཡི། ལས་རིམ་དེ་གིས་ བ་བཅས་རའི་ རྒྱལ་ཁབ་ནང་ལུ་ སྤྱོད་གཡོག་མོ་མ་ལངས་པའི་དཀའ་ངལ་དེ་ཚུ་ སེལ་
རྒྱུགས་པའི་རེ་བ་དང་ཕྱི་རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་སློབ་སྤྱོད་ཚུ་ཡང་ དེ་ནང་ལུ་ སློབ་སྦྱོང་འབད་བའོང་པའི་རེ་བ་ཨིན།

ལྷུང་མགྲོགས་ཀྱི་སྤྱོད་གཡོག་མོ་སློབ་སྦྱོང་ལས་རིམ།

ལྷུང་མགྲོགས་ཀྱི་སྤྱོད་གཡོག་མོ་སློབ་སྦྱོང་ལས་རིམ་འོག་ལུ་ མི་གྲངས་ ༡༩༤ སྦྱོང་བརྒྱུན་ཏེ་ཡོད་པའམ་
རྒྱ་གར་ནང་ལུ་ སྦྱོང་བརྒྱུན་འབད་བའི་བསྐྱང་ལུ་ཡོད་པ་ཨིན། ད་རུང་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༣ པའི་ནང་ སློབ་
སྦྱོང་པ་ ༤༩ གཏང་ནི་ཨིན།

ཆེ་མཐོའི་སྤྱོད་གཡོག་མོ་སྦྱོང་བརྒྱུན་ལས་འགྲུལ།

སྤྱིར་བཏང་སྤྱོད་གཡོག་མོ་ ཉུང་བའི་དཀའ་ངལ་ཡོད་པའི་ཁར་ གང་བ་ཡང་གལ་ཆེ་བའི་མཁོ་དགོས་ཅིག་ མཁམ་
མཚོག་དང་ ལྷན་པའི་སྤྱོད་གཡོག་མོ་གི་ཞབས་ཏོག་ལཱ་ནང་འཐོན་ཏེ་ཡོད་པ་ཨིན། དེ་འབད་ཕྱ་ལས་ གསོ་བའི་
ལྷན་ཁག་དང་རྒྱལ་ཡོངས་ དགའ་སྦྱིད་དཔལ་འཛོམས་ལྷན་ཁག་ སིང་ག་ཕོར་ ཏེ་མ་སེག་ སུལ་ལྷན་ཏེ་འབད་

སི་ག་པོ་ལུ་ཡོད་པའི་རྒྱ་ནང་པོ་ལི་ཏེ་ག་ནི་ག་ ཡིན་པར་ནི་ཤུ་རྒྱལ་ཚུ་ མཉམ་ཐུབ་གི་ཐོག་ལས་ སློབ་སྦྱོར་
 ཐབས་ཤེས་རིག་པ་དང་སྤྲོད་གཏུག་ལོ་གཞུང་འཛིན་སྐྱོང་ ཨ་ལོའི་སྤྲོད་ གཏུག་ལོ་ གནད་འགག་ཆེ་བ་དང་སློབ་བྱུང་གི་
 སྤྲོད་གཏུག་ལོ་ལ་སོགས་པའི་ལཱ་གཏུག་ནང་ལུ་ མཁས་མཚོ་ག་དང་ལྷན་པའི་ ལྷོགས་གྲུབ་ཡར་སེང་བརྒྱབ་ནིའི་
 དོན་ལས་ གོ་བཟུང་ཆིངས་ཡིག་(མེ་ཨོ་ཡུ)ཅིག་བཟོ་སྟེ་ཡོད། ལས་རིམ་དེ་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༡ པའི་ནང་
 ལས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་ཡོད་པ་ཡིན་མ་དང་ད་ལྟོ་ཚུན་ཚོད་གི་བར་ནང་ ལས་འགུལ་དེའི་འོག་ལུ་ སྤྲོད་གཏུག་ལོ་
 དང་འབྲེལ་མཐུན་ཅན་གི་ལཱ་འབད་མི་བསྐྱོམས་ ༥༤ སྤྱོད་བཟུང་བྱིན་ཏེ་ཡོད་པ་ཡིན། ད་ལྟོ་ འབྲེལ་མཐུགས་
 ར་མི་ངོམ་ ༤༠ སྤྱོད་བཟུང་འབད་བ་གཏང་ནི་སྟེ་ཡོད།

**ཚོང་ཁག་གསོ་བའི་འགོ་དཔོན་ཚུ་ གྲུབ་འབྲས་ཅན་གི་འཛིན་སྐྱོང་དང་ལས་འགུལ་གི་སྐོར་ར་ནང་ སྤྱོད་བཟུང་
 བྱིན་ནི།**

ས་གནས་གཞུང་སྐྱོང་གི་ བར་མཚམས་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་མི་ལྟར་དུ་འབད་བ་ཅིན་ ལོ་ལྷའི་འཆར་གཞི་བཟུབ་པའི་
 ལཱ་ཚུ་ བྱུགས་ བཏོན་མ་ཚུགས་མི་གཙོ་བོ་ར་ འཆར་གཞི་ལེགས་ཤོམ་སྟེ་མ་བཟོ་བ་དང་ལྷོ་རྟོགས་ལེགས་ཤོམ་
 མ་འབད་མི་ལས་བརྟེན་ཏེ་ཡིན་ པའི་ར་ཁྲུངས་འབྱུང་རུག། དེ་དང་འབྲེལ་ཏེ་ གསོ་བའི་ལྷན་ཁག་གིས་ སྤྱི་ལོ་
 ༢༠༡༡ ཟླ་ ༣ པའི་ནང་ ཚོང་ཁག་གསོ་ བའི་འགོ་དཔོན་ཚུ་ལུ་ ལས་འགུལ་སྐོར་ར་འཛིན་སྐྱོང་དང་གྲུབ་
 འབྲས་ཅན་གི་འཛིན་སྐྱོང་འབྲེལ་བའི་སྐོར་ལས་སྤྱོད་བཟུང་ ཅིག་བྱིན་ཡི།

**༢.༥ འཛིགས་མེད་དོ་རྗེ་དབང་ལྷུག་གཙོ་བསྟེན་སྤྲོད་ཁང་ནང་ལུ་ དམིགས་བསལ་ཅན་གི་གོ་སྐོར་བསྐྱར་
 ཞབས་རྟོག།**

དམིགས་བསལ་གོ་སྐོར་བསྐྱར་ཞབས་རྟོག་དེ་ གོ་བསྐྱར་དང་གོ་སྐོར་བསྐྱར་ཁང་རབས་ཅིག་འབད་བའི་ཤུལ་ལུ་ སྤྱི་
 ལོ་ ༢༠༡༠ ཟླ་ ༡༠ པའི་ནང་ འཛིགས་མེད་དོ་རྗེ་དབང་ལྷུག་གཙོ་བསྟེན་སྤྲོད་ཁང་ནང་ལུ་ ལོ་ངོ་གཅིག་གི་རིང་
 ལུ་ མོ་བཏབ་གི་དོན་ལས་ འགོ་བཙུགས་ཅི། དེའི་དམིགས་ལུལ་ཡང་ སྤྲོད་ཁང་གི་དུས་ཚོད་སྐབས་ མི་ཚུའི་
 གཡེབ་ཆ་ མར་མབ་བརྒྱབ་ནི་དང་སྤྲོད་ཁང་ རང་ལུ་ལྷུག་ཕྱིད་ལུ་མི་རྣམས་སུ་ བེམས་བྱུགས་བསྐྱེད་བཟུག་ནི་
 གུ་ མི་ལུ་ཞབས་རྟོག་གི་གདམ་ཁ་བྱིན་ནིའི་དོན་ལས་འགོ་ བཙུགས་བཟུགས་ཡིན། ཞབས་རྟོག་དེ་ ཉིན་མ་
 ཏུག་བྱུང་ ཉིན་མ་ཚུ་ཚོད་ ༤ ལས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་ཚུ་ཚོད་ ༧ ཚུན་ལུ་ བྱིན་དོ་ཡོད་པ་ཡིན། གྲུ་ཡོན་གི་ཚོད་
 གཞི་ཐད་ཁར་སོང་མ་དང་ ཏེ་མ་ལས་དུས་ཚོད་བཟོ་བའི་ཐོག་ལུ་ མཁས་མཚོ་ག་དང་ གཅིག་ཁར་གོས་བསྐྱར་
 འབད་ནི་ཡིན་ན་ ཡང་ན་ སྤྱིར་བཏང་སྤྱིག་གཏུག་གསོ་བའི་འགོ་དཔོན་དང་གཅིག་ཁར་གོས་བསྐྱར་ འབད་ནི་
 ཡིན་ན་ གཞན་ཡང་ སྤྱིར་བཏང་རང་གི་གཞུགས་ག་ར་བརྟེན་དབྱེད་འབད་ནི་ཡིན་ན་ སྤྱིར་བཏང་བརྟེན་དབྱེད་
 ཁང་གི་ཞབས་རྟོག་ལུ་ཞིན་ཡིན་ན་ སློག་པར་བཏབ་ནི་ ཨལ་ཏར་སུཅུང་བརྒྱབ་ནི་ སི་ཏི་དང་ཨེམ་ཨར་ཨའི་

ཨི་སི་ཇི་ བརྒྱུ་ནི་ གཤམ་ནང་འཇུག་ནི་དང་སྦྱོང་བཅུ་ལུ་འགྱུ་ནི་ ལམ་འགྲུལ་ཡིག་ཆས་ལུ་ནི་དང་སྦྱོང་བཅུ་ལུ་འཇུག་ནི་གི་ལག་ཁྱེར་ ལུ་ནི་གི་རིགས་སོ་སོ་ལུ་ གྲུ་ཡོན་ཡང་སོ་སོ་སྦྱོང་བཞོན་དེ་ཡོད་པ་ཨིན།

༡.༤ རང་སྦྱོང་འཇིགས་མེད་དོ་རྗེ་དབང་ཕྱུག་གཙོ་བོ་བསྟེན་སྦྱོང་ཁང་།

འཇིགས་མེད་དོ་རྗེ་དབང་ཕྱུག་གཙོ་བོ་བསྟེན་སྦྱོང་ཁང་དེ་ རང་དབང་ཅན་གྱི་བཞོན་ཚོགས་ཀྱི་འཇིགས་སྦྱོང་འོག་ལུ་ རང་སྦྱོང་གི་ ལས་སྡེ་དང་བདག་སྦྱོང་འཇིགས་སྦྱོང་ཚུ་འབད་མ་ཨིན། དེ་གིས་ སྦྱོང་ཁང་ནང་ལུ་འབད་དགོ་པའི་ལུ་ གཤམ་ཚུ་འཇིགས་སྦྱོང་གི་ལས་ལུ་འབད་བརྒྱུ་ཚུ་གས་ པའི་རེ་བ་ཡོད་པ་དང་གཅིག་ཁར་ ཞབས་ཏོག་ལུ་ནི་ལུ་ཡང་ ལེགས་བཅོས་གཏང་ཚུ་གས་པའི་རེ་བ་ཨིན།

༡.༥ གསོ་བའི་ལས་སྡེ་ནང་ལུ་ ལྷན་མཉམ་གསལ་ཅན་གྱི་ འབྲུག་གི་མི་སྡེ་དཔལ་འབྱོར་གོང་འཕེལ།

བཀའ་ཁྲིམས་ ༡ པ། སྦྱོང་ཁང་གིས་ལུ་གཤམ་འབད་བཅུ་དང་དོན་སྦྱོན་དང་ལྷན་པའི་ཟུང་འགོ་གཏང་ནི།

འཇིགས་མེད་དོ་རྗེ་དབང་ཕྱུག་གཙོ་བོ་བསྟེན་སྦྱོང་ཁང་ནང་ལུ་ ལུ་གཤམ་འབད་བཅུ་གི་ལེགས་བཅོས་འབད་མི་ ལས་བརྟེན་ཏེ་ སྦྱོང་ཁང་ནང་ལུ་འབྲུག་ནི་གི་དུས་ཚོད་དེ་བརྒྱ་ཆ་ ༩༠ གིས་མར་ཕབ་བརྒྱབ་སྟེ་ཡོད། དེ་དང་ འབྲེལ་ཏེ་ གསོ་བའི་མཁོ་གུ་ འབད་བཅུ་གི་ལམ་ལུགས་འབད་རུང་ ལེགས་བཅོས་བཟོ་བ་ལས་བརྟེན་ཏེ་ ལུ་གཤམ་གི་སྦྱོང་གས་གུ་དང་དུངས་གསལ་ འགན་འཁུན་ཡར་ཤུགས་གཏང་ནི་གུ་ སྦྱོང་རིགས་དང་གསོ་བའི་ མཁོ་ཆས་ལུ་གཏང་མི་ཟུང་གོན་ཚུ་ ཉ་ལམ་ཅིག་ར་ མར་ཕབ་ བརྒྱབ་སྟེ་ གསོ་ག་འཇོག་འབད་ཚུ་གས་པའི་ རེ་བ་ཡོད།

བཀའ་ཁྲིམས་ ༢ པ། མི་སྦྱོང་གི་འཆར་གཞི་ཨམ།

མ་འོངས་མི་སྦྱོང་ལུ་འཇོན་སྦྱོང་གི་མཁོ་དགོས་དང་ལུ་སྦྱོང་ལུ་འབད་དགོ་པ་སྦོམ་ར་ཡོད་མི་ལུ་བརྟེན་ཏེ་ མི་སྦྱོང་ ཀྱི་འཆར་གཞི་ ཨམ་དེ་ དག་བཅོས་ཚུ་ཆེ་ཤུགས་སྦྱོང་ལུ་འབད་ཡི། ད་ལྟོ་ ཟིན་ཟིན་སྦྱོང་ལུ་དེ་ མཐའ་མཇུག་ གི་བསྐྱར་ཞིབ་འབད་དོ་ཡོད་པ་ ཨིན་མ་དང་ གནང་བ་ལུ་ནི་དོན་ལུ་རྒྱལ་ཡོངས་དགའ་སྦྱོང་དཔལ་འབྱོར་གི་ ཚོགས་སྡེ་ལུ་ཕུལ་ཡོད།

བཀའ་ཁྲིམས་ ༣ པ། ཨའི་འི་གི་རུས་སྦྱོན་སྒོ་ལས་ གསོ་བའི་ཞབས་ཏོག། (གསོ་བའི་སྦྱོང་གས་རམ་སྟེ་ བ) རབ་ཅས་ར་ ག་འདེམ་ཅིག་གིས་ རིན་མེད་སྦྱོང་པ་གི་གསོ་བའི་ཞབས་ཏོག་བྱིན་མ་དང་གཅིག་ཁར་ དེ་ དང་བསྟུན་པའི་འདྲ་ མཉམ་མེད་པ་བཟོ་མ་ཨིན་པས་ཟེར་མཚོ་བསམ་བཏང་མི་འདུག། འོང་གིས་བསྐྱབ་མི་དང་ འཁྲིལ་མ་དང་ རིན་མེད་སྦྱོང་པ་གི་གསོ་ བའི་ཞབས་ཏོག་ ཤུག་ཤོས་དང་ལེགས་ཤོས་ཚུ་ག་ར་ དབང་ཚད་ཅན་

གྱི་མི་དང་ཡོན་ཏན་ཅན་གྱི་མི་ཚུ་གིས་བཀོལ་སྤྱོད་འཐབ་ མ་གཏོགས་ གཞན་རྣམས་ སྤང་ཀ་དང་ཤེས་ཡོན་
 མེད་མི་ཚུ་གིས་ དེ་བརྒྱུ་མའི་ཞབས་ཏྟིག་ཚུ་ ཐོབ་མི་ཚུགས་པས་ཟེར་ཡིན་པས། དེ་བརྒྱུ་མའི་དཀའ་ངལ་
 སེལ་ནི་ལུ་ བརྒྱད་འཕྲིན་/འགྲུལ་འཕྲིན་ཡོད་པའི་ རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་ས་གནས་ ག་དེ་ལས་ འབད་རུང་ ཏུས་ནས་
 ར་འབད་རུང་ ཏུས་ཚོད་འཐུང་ཀྱི་ཅིག་གི་ནང་འཁོད་ གསོ་བའི་མཁས་མཚོགས་ཚུ་དང་གཅིག་ཁར་ འབྲེལ་བ་
 འཐབ་སྟེ་ གསོ་བའི་ཞབས་ཏྟིག་འདྲ་མཉམ་ཐོབ་ནི་གི་དོན་ལས་ བཀའ་ཁྲིམས་ ༩ པའི་ནང་གསེས་ ཨེ་
སྤྱི་སི་རྩི་ ཉེལ་ཐི་གི་འོག་ལུ་ གསོ་བའི་གྲོགས་རམ་ལྟེ་བ་ཅིག་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༥ པའི་སྤྱི་ཚེས་ ༩ ལུ་
 འགོ་བཙུགས་ཏེ་ཡོད། བརྒྱད་འཕྲིན་གྱི་ལྟེ་བ་བརྒྱད་དེ་ ཚོུད་ ༢༤ x ༡ ནང་འཁོད་ལུ་ **ཨའི་སི་རྩི་གི་ཏུས་**
སྤྱི་སྤོ་ལས་ གསོ་བའི་ཞབས་ཏྟིག་ ཕྱིན་ནི་དེ་ འཛིགས་མེད་དོ་རྗེ་གཙོ་བཙུན་སྤྱན་ཁང་ནང་ལུ་ ཟླ་དོ་གཉིས་
 ཀྱི་རིང་ མོ་བཏབ་འབད་བའི་ཤུལ་ལུ་ འགོ་བཙུགས་ ཡོད། རྒྱལ་ཁབ་ནང་འཁོད་ལུ་ གསོ་བའི་ཞབས་ཏྟིག་
 ཤོང་འབེལ་གཏང་ནི་གི་ནང་གསེས་ དེ་བརྒྱུ་མའི་ཞབས་ཏྟིག་འགོ་ བཙུགས་ཡོད་མི་དེ་ སྤྱབ་འབྲས་སྤོམ་ཤོས་
 ཅིག་ཡིན་མའི་ནང་ལས་ ག་ར་གིས་ཞབས་ཏྟིག་ཐོབ་ནི་གི་གོ་སྐབས་ཡར་སེང་བརྒྱབ་ བེ་དང་འདྲ་མཉམ་ཐོབ་
 ལས་ ཞབས་ཏྟིག་ཚུ་ཐོབ་ནི་ བདའ་མ་ཟེན་མི་ས་སྤོ་ཚུ་བདའ་ཟེན་མ་བཟོ་ནི་ ལོ་སྤོང་གོང་འབེལ་གྱི་ དམིགས་
 ཡུལ་གང་མཚུགས་སྤྱབ་ནི་ཚུ་གི་དབང་ལུ་བཏང་རུང་ སྤྱབ་འབྲས་སྤོམ་ཅིག་སྟེ་འཐོན་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་བརྒྱུ་
 མའི་ ཞབས་ཏྟིག་དེ་ འཛམ་གླིང་ནང་ལུ་སྤོལ་རྒྱུ་གསར་པོ་ཅིག་ཡིན་མ་དང་གོང་འབེལ་འབྱོར་ལོད་མི་རྒྱལ་
 ཁབ་ཚུ་གིས་ཡང་ འགོ་ བཙུགས་ཏེ་ལོ་ངོ་ ལེ་ཤུ་ཅིག་རང་མ་སོང།

རྫོང་ཁག་སོ་སོ་ནང་ལུ་ ནད་པའི་སྐྱུ་མ་འཁོར་ ༤༠ བཙུགས་ཏེ་ཡོད་མི་ཚུ་ག་ར་ནང་ལུ་ **ཇི་ཕི་ཨེས་**གི་མཐུན་རྐྱེན་
 དང་སྒོ་བྱུར་ གྱི་སྤྱན་བཙུགས་འཕུལ་ཚུ་བཙུགས་ཏེ་ཡོད་པ་དང་གཅིག་ཁར་ སྒོ་བྱུར་གྱི་རྐྱེན་སེལ་ གང་མཚུགས་
 འབད་ཚུགས་པའི་དོན་ལུ་སྐྱུ་ འཁོར་རེ་བཞིན་ཏུ་སྤྱུགས་ཏེ་ སྤྱན་བཙུགས་འབད་མི་རེ་ཡང་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་མ་
 ཚད་ སྐྱུ་མ་འཁོར་བཏང་མི་འདྲེད་གཡོགས་ཚུ་ འབད་རུང་ག་ར་ སྒོ་བྱུར་གྱི་ཞབས་ཏྟིག་རྒྱུ་རེ་འབད་དེ་ཕྱིན་
 ཚུགས་པའི་སྤོང་བཟང་ཕྱིན་ཏེ་ཡོད།

གསོ་བའི་གྲོགས་རམ་ལྟེ་བ་དེ་གི་བྱུང་ཚད་ལུ་བཟུ་བ་ཅིན་ སྤྱན་བཙུགས་ཀྱི་བསྐྱབ་བྱ་ཕྱིན་ནི་དང་གསོ་བའི་བསྐྱབ་
 བྱ་ཕྱིན་ནི་ གསོ་ བའི་ཞབས་ཏྟིག་དང་མཐུན་རྐྱེན་ཚུ་འོ་སྤོལ་ལས་གནས་ཚུལ་ཕྱིན་ནི་ འབྲེལ་སྟེགས་ཀྱི་ཐོག་
 ལས་ཐོབ་ཚུགས་པའི་སྤྱན་གྱི་རིགས་ ཚུ་ལུ་ **ཨེས་ཨེས་ཨེས་** བརྒྱད་དེ་སྤྱན་ཡིག་སྤྱོད་ནི་ཚུ་གཙོས་པའི་ གསོ་
 བའི་གྲོགས་རམ་ཞབས་ཏྟིག་སྤོལ་ཚུ་གསལ་འབད་ནི་ལུ་ཕན་ ཐོགས་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་གི་མ་ཚད་ ཞབས་ཏྟིག་དང་
 འབྲེལ་བའི་ཉམ་ཉམ་རེ་ཡོད་དེ་འཐོན་ས་ཅི་རུང་ ཉམ་ཉམ་བཤད་ནི་གི་བརྒྱུད་ལམ་ཅིག་ཡང་ཡོད།

གསོ་བའི་གྲོགས་རམ་ལྟེ་བ་གི་ཁ་ཐུག་ལས་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༣ ནང་འཁོད་ ཏུས་ཡུན་ཚུ་ཚོད་གཅིག་གི་ནང་ལུ་ར་
 མི་སྤོལ་ས་ བརྒྱ་ཆ་ ༩༠ ལུ་མཁས་མཚོགས་དང་ལྷན་པའི་གསོ་བའི་ཞབས་ཏྟིག་ ཐོབ་ནི་ཡོད་པ་བཟོ་ཚུགས་པའི་

རེ་བ་ཡིན། ད་ལྟོ་གནས་ ལྷན་གསུམ་ གསོ་བའི་གྲོགས་རམ་ལྗེ་བ་ནང་ལུ་ རྩེད་འཛོལ་ ༡ དང་སྐྱེན་བཅོས་འབད་
མི་ ༡༥ བརྒྱུད་འཕྲིན་ལག་ལེན་འབབ་མི་ ༣ བཅུས་ཏེ་ གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་གི་ལཱ་འབད་མི་བསྐྱོམས་ ༡༠
ཡོད་པ་ཡིན།

བཀའ་ཁྲིམས་ ༤ པ། གསོ་བའི་ཟད་འགྲོ་བཟོ་ནི།

དེ་ཡང་ བཀའ་ཁྲིམས་དང་འཁྲིལ་བ་ཅིན་ གསོ་བའི་ཟད་འགྲོ་བཟོ་ནི་འདི་ཐབས་ལམ་འཛོལ་ཞིབ་འབད་ནི་དང་
གཅིག་ཁར་ ཐབས་རིག་སོ་སོ་བཏོན་དགོ་པའི་ བཀའ་ཁྲུབ་རྒྱུ་ཅིག་ལས་བཀོད་དེ་མེད་རུང་ ལྷན་ཁག་
གིས་ འཛོལ་ཞིབ་དང་གོ་སྐབས་བསྐྱུན་ ལེ་ལཱ་ཅིག་འབད་ནི་འགོ་བཙུགས་ཏེ་ཡོད་པའི་ཁར་ རྒྱལ་ཡོངས་གསོ་བའི་
ཕྱི་ལྷན་ཅིག་གཞི་བཙུགས་འབད་དེ་རྒྱལ་ཡོངས་གསོ་ བའི་ཟད་འགྲོ་གང་གནས་ཀྱི་བརྟུན་ཞིབ་ཡང་འབད་དོ་
ཡོད་པ་ཡིན། དེ་མ་ཚད་ ལྷན་ཁག་གི་ཁ་ཐུག་ལས་ འབྲེལ་ཡོད་རྣམས་ དང་གཅིག་ཁར་གོ་སྐབས་བསྐྱུན་འབད་
ཐོག་ལས་ ཕྱི་མི་འབྲུག་ལུ་འོང་སྟེ་གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་ གཞི་བཀོལ་མི་རྣམས་ལུ་སྒྲིག་ཡོན་ རྒྱུ་དགོས་བཟོ་
ནི་གི་འོས་འབབ་དང་ལམ་ལུགས་ཚུ་གི་སྐོར་ལས་ཡང་ལྟོ་ཏྲོགས་འབད་དོ་ཡོད་པ་ཡིན།

བཀའ་ཁྲིམས་ ༥ པ། སྐྱེ་སྐྱེ་གིས་བཅའ་མར་གཏོགས་ནི།

ཞབས་ཏྲོག་བྱིན་ནི་ ལེགས་བཅོས་གཏང་ནི་དང་ཟད་འགྲོ་ལུ་ཕན་པའི་ཕྱིར་དུ་ འཛིགས་མེད་རྩི་རྒྱལ་ཡོངས་
གཙོ་བསྟེན་སྐྱེན་ ཁང་ནང་ལུ་ གཤམ་གསལ་གྱི་ལཱ་གཞི་ལུ་ སྐྱེ་སྐྱེ་ལུ་སྐྱོད་དེ་འབད་བཙུག་ནི་དེ་ འགོ་
བཙུགས་ཏེ་ཡོད་པ་ཡིན།

- ལྷན་ཁག་འཁོར་བཞག་སའི་ས་ཁོངས་འཛིན་སྐྱོང་འབབ་ནི་དང་སྐྱེ་སྐྱེ་བའི་ལཱ་ལུ་ སྐྱེ་སྐྱེ་ལུ་ཕྱི་སྐྱེ་
སྐྱོད་འབད་ཡོད།
- འཛིགས་མེད་རྩི་རྒྱལ་ཡོངས་གཙོ་བསྟེན་སྐྱེན་ཁང་ནང་ལུ་ བཟོ་བྱེད་ལེགས་སྐྱོ་བྱིན་ནི་ཡང་
སྐྱེ་སྐྱེ་ལུ་སྐྱོད་ནི་ འགོ་བཙུགས་ཡོད།
- འཛིགས་མེད་རྩི་རྒྱལ་ཡོངས་གཙོ་བསྟེན་སྐྱེན་ཁང་ནང་ལུ་ གོ་ལ་འབྲུ་ནི་དང་གཞན་གཙོ་བསྟེན་
གི་ལཱ་འབད་ནི་ལུ་སྐྱེ་སྐྱེ་ལུ་སྐྱོད་ནི་ འགོ་བཙུགས་ཡོད།
- བཟོ་བྱེད་ལེགས་འབབ་དེ་གི་ཞབས་ཏྲོག་དང་སོ་བཅོས་ཀྱི་ཞབས་ཏྲོག་ལུ་ སྐྱེ་སྐྱེ་ལུ་སྐྱོད་ནི་
གི་ འོས་འབབ་ཡོད་ མེད་ བརྒྱུད་ཞིབ་འབད་བའི་བསྐྱེད་ཡོད།

3. **ནད་རོས་བརྒྱུང་འབད་ནི་དང་སྐྱེན་བཅོས་ཀྱི་ཞབས་རྟོག་།**

ནད་རོས་བརྒྱུང་འབད་ནི་དང་སྐྱེན་བཅོས་ཀྱི་ཞབས་རྟོག་དེ་ སྐྱེན་བཅོས་ཞབས་རྟོག་ལས་ཁུངས་ཀྱི་བདག་དབང་ལུ་ཚུད་པ་
ཡིན། དེ་གི་ལས་རིམ་ནང་ལུ་གསོ་བའི་གཞི་རྒྱུ་དང་གསོ་བའི་མཐུན་ཆུན་གྱི་འཛིན་སྐྱོང་ ནད་པའི་སྐྱུམ་འཁོར་དང་སྐྱེན་
རིགས་ གསོ་ བའི་མཁོ་ཆས་དང་ནང་པའི་སྐྱེན་རིགས་ཚུ་ཚུད་པ་ཡིན། དེ་ནང་ལུ་ ལཱ་ལུ་ལཱ་སྐྱོམ་ར་བརྟེན་ཏེ་ཡོད་མི་རྣམས་
སུ་ ག་གམ་གསལ་ལུ་བཀོད་དེ་ཡོད།

3.1 **ཕྱི་མི་མ་ཙུ་བཅུགས་ཐོག་ལས་ རྒྱུད་འཕགས་ཚན་གྱི་སྐྱེན་ཁང་ཅིག་གཞི་བཅུགས་འབད་ནི་གི་འོས་ འབབ།**

གཞུང་གི་ཁས་བླངས་ལྟར་དུ་ ཕྱི་མི་མ་ཙུ་བཅུགས་ཐོག་ལས་ རིམ་གཞུགས་གསུམ་པའི་ རྒྱུད་འཕགས་ཚན་གྱི་
སྐྱེན་ཁང་ཅིག་ འབྲུག་ལུ་གཞི་བཅུགས་འབད་ནི་ཨིན་མི་དང་འབྲེལ་ཏེ་ གསོ་བའི་ལྷན་ཁག་གིས་ འབྲུག་གི་མི་
སེར་རྒྱ་ལོ་ར་གཞི་བཅུང་དང་ མཉམ་འབྲེལ་བའི་ཐོག་ལས་ འོས་འབབ་ཀྱི་ལྷན་ཁག་ཅིག་འབད་ཡི། དེ་འབད་མ་
དང་ དཔལ་འབྱོར་གྱི་སྐྱོ་ལས་ འོས་འབབ་ མེད་པ་སྤེལ་འཐོན་སོང་མ་ལས་ གསོ་བའི་ལྷན་ཁག་གིས་ ང་བཅས་
རའི་རྒྱལ་ཁབ་ནང་ལུ་ཡོད་མི་མཐུན་ཆུན་ཚུ་ར་ གོང་འཕེལ་ གཏང་ནི་ལུ་གཙོ་བོར་བརྟེན་ནི་དང་གཅིག་ཁར་ ཕྱི་
རྒྱལ་ཁབ་ཀྱི་མི་ཚུ་ལུ་ གསོ་བའི་ཞབས་རྟོག་ཕྱིན་ནི་གི་འོས་འབབ་ལྷན་ཁག་ འབད་ནི་སྤོམ་ཡོད།

3.2 **འབྲུག་གི་གསོ་བའི་ཚན་རིག་སྤྲེལ་ཁང།**

རྒྱལ་ཁབ་ནང་ལུ་སྐྱེན་བཅོས་མཁས་མཚོ་ག་ མ་ལངས་པའི་དཀའ་ངལ་སེལ་བཅུག་ལུ་ མཁས་མཚོ་ག་དང་ལྷན་
པའི་གསོ་བའི་ སློབ་སྦྱང་བྱིན་ནི་གི་དོན་ལུ་ གཞི་བཅུགས་འབད་ནི་ཨིན་པའི་ འབྲུག་གི་གསོ་བའི་ཚན་རིག་
སྤྲེལ་ཁང་དེ་ (སྤྱི་ཨའི་ཨེམ་ཨེས་) གསོ་བའི་ལས་སྡེ་གི་ཁ་གྲུག་ལས་ ལཱ་གི་གྲུབ་འབྲས་སློབ་ཤོས་ཅིག་ཨིན།
འདས་པའི་ལོ་ནང་ལུ་ར་ **ཨོལ་ཨིན་རྩི་ཡ་མེ་རྩི་ཀལ་ སའིན་སྤེས་ (ཨེ་ཨའི་ཨེམ་ཨེས་)**དང་གཅིག་ཁར་ལག་པ་
མཐུད་དེ་ རྒྱལ་ཁབ་ནང་འགོ་ཐོག་གཞི་བཅུགས་འབད་ནི་ཨིན་པའི་ ལས་འགྲུལ་གི་ལཱ་ཚུ་འི་ གྲུབ་འབྲས་སློབ་
ར་འཐོན་ཏེ་ཡོད། གཞི་རྒྱུ་གྱི་ཐང་ཁར་སོང་མ་དང་ ས་ཆའི་རོས་འཛིན་འབད་ནི་ ས་ ཆམཁོ་གྲུབ་འབད་ནི་
ས་སློབ་གི་འཆར་གཞི་བཟོ་ནི་དང་བཟོ་རིག་གི་ལཱ་འབད་དགོ་པ་ཚུ་ག་ར་ མཇུག་བསྟུ་ཚར་ཡི། མི་སློབས་ ཀྱི་
དབང་ལུ་གཏང་པ་ཅིན་ འབྲུག་གི་གསོ་བའི་ཚན་རིག་སྤྲེལ་ཁང་གི་ མི་སློབས་འཐོན་སྐྱོད་ཀྱི་འཆར་གཞི་ཨེམ་དེ་
ཐག་བཅད་ འབད་དེ་ཡོད་པ་དང་གཅིག་ཁར་ གསོ་བའི་གཞུགས་ལག་གཞི་རིམ་སློབ་སྦྱོང་གི་ཙུ་གཞུང་ཡང་ཐག་
བཅད་འབད་ཚར་ཏེ་སྤོང་བརྟེན་ ཀྱི་ལཱ་ཚུ་ འགོ་བཅུགས་ཏེ་ཡོད་པ་ཨིན། འབྲུག་གི་གསོ་བའི་ཚན་རིག་སྤྲེལ་
ཁང་གི་དབྱུང་ཡིག་དེ་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ཟླ་ ༡༠ པའི་ནང་ལྷན་རྒྱུས་གཞུང་ཚོགས་ལུ་གཟིགས་འབྲུལ་འབད་དེ་
ཡོད་པ་དང་ སྤྱི་ཚོགས་ཀྱི་ཆེ་མཐོ་ཚན་གྱི་འབྲུས་མི་ཡོངས་ལུ་བཀའ་ སྤྲེལ་འབད་ནི་གི་དོན་ལས་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༡

བཀོད་དེ་འགོ་བཙུགས་ཡོད་པ་དང་ དེ་ རྒྱལ་སྤྱི་ལོ་ ༡༠༡༡ ཟླ་ ༡ པའི་སྤྱི་ཚེས་ ༡ ལུ་ འཇིགས་མེད་དོན་མེ་
 རྒྱལ་ཡོངས་གཙོ་བསྟེན་སྐྱོན་ཁང་དང་མོང་གར་ལུང་ རྩོགས་གཙོ་བསྟེན་སྐྱོན་ཁང་ དགེ་ལེགས་སྤྱི་ལུང་ཕྱོགས་
 གཙོ་བསྟེན་སྐྱོན་ཁང་ཚུ་ནང་ལུ་ཡང་འགོ་བཙུགས་ཡོད། སྐྱོན་ཁང་ བདག་སྐྱོང་དང་འཛིན་སྐྱོང་གི་བརྒྱུ་བཙུགས་
 ཟེར་མི་གཞན་ཀྱི་ལུ་ བཅོམ་ཉམས་བཀོད་པ་དང་གཅིག་ཁར་ ལམ་ལུགས་དང་ ལག་ལེན་ལུ་ལྟོ་རྒྱུ་ཉམས་འབད་
 མི་དེ་གིས་ སྐྱོན་ཁང་གི་འཛིན་སྐྱོང་དང་ལྷོགས་གྲུབ་ཚུ་ ཡར་འཕེལ་གཏང་ཚུགས་པའི་རེ་བ་ཨིན།

༡.༤ སྐྱོན་ཁང་ནང་ལས་ མིག་ཏོ་དར་མ་ཉེན་སྐྱོབ་སྐབས་འབད་ནི་གི་ལམ་ལུགས་ (ཨེཙ་ཨེཙ་ཨེཙ་)

རྒྱལ་ཁབ་ནང་ལུ་ མིག་ཏོ་གི་དར་མ་ལུ་སྐྱོན་ལུགས་ཏེ་ ཞར་མ་འགྱུ་མི་དེ་བྱབ་སྤེལ་ཅན་གྱི་གནད་ཅིག་ལུ་བརྒྱུར་
 ཏེ་ཡོད་པ་ཨིན། སྤྱི་ལོ་ ༡༠༠༩ ནང་ཞར་མ་གི་བརྟག་ཞིབ་འབད་མི་དང་འབྲེལ་མཉམ་དང་ འབྲུག་ལུ་མིག་ཏོ་གི་
 དར་མ་ལུ་སྐྱོན་ལུགས་ཏེ་ མཐོང་ བེ་ར་མེད་པའི་མི་གངས་ ༡༠༠༠༠ འཐོན་ལུགས། ད་རུང་གྲངས་ཁ་དེ་ ཡར་
 བེང་འགྱུ་དོ་ཡོད་པ་ཨིན། སྐྱོན་ཁང་ནང་ལུ་ ཉིན་ བསྟར་བཞེན་ཏེ་ མིག་ཏོ་གི་ནད་པ་ཚུ་བ་ཚེན་ ལཱ་དང་དུག་
 ལས་མ་ཉམས་འོང་དོ་ཡོད་པ་ཨིན། ད་ལྟོ་ཚུན་ཚོད་ཀྱི་བར་ནང་ལུ་ སྐྱོན་ཁང་གི་ལ་སྤྱི་ལུ་ ནད་པ་གྲངས་
 ཁ་ ༡༥ ལུ་བཟོ་བཙུགས་འབད་ཡོད་པའི་མིག་ཏོ་དར་མ་ གསར་བཙུགས་འབད་དེ་ བྱིན་ཡི། དེ་ཚུ་འབྲེལ་ལས་
 ནད་པ་གཉིས་ལུ་ སྤྱིན་པ་བཏང་མི་ཚུ་ལས་འཕྲང་འཕྲང་ར་བཏོན་ཏེ་ བཙུགས་བྱིན་ཡོད།

འཇིགས་མེད་དོན་མེ་རྒྱལ་ཡོངས་གཙོ་བསྟེན་སྐྱོན་ཁང་གིས་ རྒྱལ་ཁབ་ནང་ལུ་ མིག་ཏོ་གི་མཛོད་ཁང་དང་པ་དེ་
 གཞི་བཙུགས་ འབད་ནི་གི་དོན་ལས་ ལཱ་ཚུ་འགོ་བཙུགས་ཡོད། སྐྱོན་ཁང་ནང་ལས་མིག་ཏོ་གི་དར་མ་ཉེན་
 སྐྱོབ་སྐབས་འབད་ནི་གི་ལཱ་ཚུ་གར་ རྒྱལ་ སྤྱི་ལོ་མིག་ཏོ་དར་ཚུ་ཕྱིན་མཉམ་འབྲེལ་ཚོགས་པའི་མཛོད་ཁང་གི་རྒྱུ་སྐྱོར་
 མི་ བེ་སྤེལ་ཏེ་ལང་ག་མིག་ནད་གསོ་རིག་སྤེལ་ཁང་ གི་བྱབ་འོག་ལུ་འབད་མ་ཨིན།

༡.༥ ནང་པའི་གསོ་བའི་ཞབས་ཏོག་གྱི་བརྒྱུད་གཏང་ནི།

ང་བཅས་རའི་ རིན་ཐངས་དང་བྲལ་བའི་ནང་པའི་ལུགས་ཀྱི་སྐྱོན་བཙུགས་འབད་ནི་དེ་ མི་ཉམས་གོང་འཕེལ་དང་
 ཉམས་པ་སོ་ རྒྱུད་འབད་ནི་དོན་ལས་ ལྷན་ཁག་གིས་ ནང་པའི་གསོ་བའི་ཞབས་ཏོག་བྱིན་ཏེ་ཡོད་པའི་སྐྱོ་
 ལག་དང་གཏོང་ཚུ་འོ་སྐྱོར་ལས་ ལྷ་ཞིབ་འབད་བའི་བསྐྱང་ཡོད། ནང་པའི་གསོ་བའི་སྐྱོན་བཙུགས་ལམ་ལུགས་ནང་
 གསེས་ལུ་ དམིགས་བསལ་ཅན་གྱི་ཞབས་ཏོག་ རིགས་འགོ་བཙུག་མི་དོན་ལས་ ནང་པའི་སྐྱོན་གྱི་མཁས་
 མཚོགས་ཚུ་འོ་སྐྱོར་ཚད་ཡར་བཟང་བརྒྱབ་ནི་དང་སྐོབ་ཚན་གསར་པ་ འགོ་བཙུག་དགོས་འདུག། དེ་འབད་མ་ལས་
 གཞི་བཀོད་གོས་འཆར་ཅིག་བཟོ་སྟེ་ཡོད། དེ་འོ་རིང་ལུ་ ཐིམ་སྤྱི་ལུང་ཕྱོགས་ ནང་ལུ་ཡོད་པའི་དགོན་སྡེ་ལག་
 ཚུ་ལས་ཕར་ ནང་པའི་གསོ་བའི་ཞབས་ཏོག་ལས་རིམ་དེ་ ལོག་སྟེ་ར་ཚར་ཅིག་འགོ་འབྲེན་ འཐབ་ཅིན་དང་
 སྐྱོན་གསོ་བའི་ཞབས་ཏོག་འདི་སྐྱོར་ཚད་ཡར་འཕེལ་བཟོ་འཐབ་ཀྱི་དོན་ལུ་སྟེ་ཚན་གཞི་བཙུགས་ཀྱི་གོས་འཆར་

ཕུལ་ཡོད་པ་བཞིན་ གཞུང་གི་ལ་ཕྱག་ལས་ཆ་འཛོག་གི་གནང་བ་ལྱབ་ཏེ་གསོ་བའི་ལྷན་ལག་ལུ་གཞི་བཙུགས་ཀྱི་
བཀའ་ཁྱུ་གནང་ཡོད་པ།

༣.༥ ས་ཐག་རིང་སའི་མི་རྣོ་བས་རྒྱུ་འདུག་ལས་ གསོ་བའི་ཡན་ལག་ཞབས་ཏྲོག་།

མི་མང་ག་ར་ལུ་ སྤྱི་ཚད་དང་ལྡན་པའི་གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་ཐོབ་ཞི་གི་གོ་སྐབས་ ལེགས་བཅོས་གཏང་ཐབས་
ལུ་ ལྷན་ལག་ གིས་ མི་རྣོ་བས་ ༢༠༠-༣༠༠ རེ་ཡོད་པའི་གོང་གསེབ་ག་ར་ནང་ལུ་ གསོ་བའི་ཡན་ལག་
ཞབས་ཏྲོག་རེ་གཞི་བཙུག་འབད་ནི་ དེ་འགོ་བཙུགས་ཡོད། དེ་བཟུམ་མའི་གསོ་བའི་ཡན་ལག་ཞབས་ཏྲོག་རྒྱ་
ནང་ གསོ་བའི་ལས་རོགས་པ་རེ་ བརྗེ་བཞག་འབད་ནི་ དང་གཅིག་ཁར་ འོས་འབབ་དང་ལྡན་པའི་སྤྲོད་དང་
སྤྲོད་ཀྱི་མཁོ་ཆས་རྒྱ་ཡང་ལང་མ་སྤེ་བཙུགས་ནི་ཨིན།

༥. གསོ་བའི་འཕྲོད་སྲོལ་ཡར་བསྐྱེད་གཏང་ནི་ བད་གཞི་རྒྱ་ལས་ཉེན་སྲོལ་ཞབས་ཏྲོག་དང་བཀག་འཛིན་འབད་ནི།

མི་མང་གསོ་བའི་ལས་ཁུངས་ཀྱིས་ བད་རིགས་ལས་ཉེན་སྲོལ་ཞབས་ཏྲོག་དང་གསོ་བའི་འཕྲོད་སྲོལ་ ཡར་བསྐྱེད་གཏང་ནི་
གི་ལུ་ རྒྱ་ལྷན་ལག་ཞབས་ཏྲོག་ཨིན། ལས་ཁུངས་དེ་གི་ལ་ཕྱག་ལས་ དདུལ་ཕྱིས་ལོ་ནང་ལུ་ གལ་ཆེ་བའི་ལས་རིགས་འགོ་
བཙུགས་ཏེ་ ཡོད་མི་རྒྱ་ གཞུང་གསལ་ལུ་བཀོད་ཡོད།

༥.༡ གོང་གསེབ་འཕུང་རྒྱུ་བཟུམ་སྤེལ་དང་གཅོད་སྤྱོད།

གཞུང་གི་གཙོ་རིམ་དང་པ་དེ་རང་ མི་མང་ག་ར་གིས་འཕུང་རྒྱུ་གཅོད་ཏྲོག་ཏྲོ་དང་སྤྲོད་བའི་སྤོ་ལས་ཐོབ་
རྒྱུ་གསལ་བཟོ་ནི་དེ་ ཨིན། དེ་གི་ཁོངས་སུ་ལུ་ གཞུང་གསལ་ལུ་བཀོད་དེ་ཡོད་པ་བཞིན་དུ་ གོང་གསེབ་ཀྱི་འཕུང་
རྒྱུ་བཟུམ་སྤེལ་འབད་ནི་གི་དོན་ ལས་ གསོ་བའི་ལྷན་ལག་གིས་ གོང་འཕེལ་གི་ལུ་ལེ་ཤ་ཅིག་ར་འགོ་བཙུགས་
ཅི།

(༡) ས་གནས་ལག་གི་རྒྱུ་རྒྱུ་འཐབ་ནི་གི་ལྷོགས་སྤུ་བ་རྒྱིང་རྒྱིང་བཟོམ་དང་གཅིག་ཁར་ གཞུང་གསལ་
འཕུང་རྒྱུ་གི་ཞབས་ ཏྲོག་དོན་ལས་ བཟོ་བཀོད་དང་ཟད་ཅིས་ པར་དེ་རྒྱུ་ག་ར་བཟོ་ཚར་ཏེ་ཡོད།

- འཕུང་རྒྱུ་བཟུམ་སྤེལ་གི་འཆར་བཀོད་གསལ་པ་ ༡༩༤ |
- སྤེལ་ལོག་གཞི་བཙུགས་འབད་ནི་གི་འཆར་བཀོད་ ༤༩ |
- རྒྱུ་བ་སྤུ་གཉིས་ཀྱི་དོན་ལུ་ ཆར་རྒྱུ་བསག་ནི་གི་ལས་ལུགས། (གཞུང་སྤྱི་ཚད་དང་ཐོན་སྐྱེལ་ལུགས།)

༤.༣ རྒྱལ་ཁབ་ཀྱལ་བྱལ་ལུ་ ཉི་ལུ་སྐྱེན་པ་པི་ལོ་མ་ བད་འབྲུབ་གི་སྐྱེན་ཁབ་བཅུག་ནི།

སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ཟླ་ ༡༡ པའི་ནང་ རྒྱལ་ཁབ་ཀྱལ་བྱལ་ལུ་ ཨེ་ཆ་པི་མི་ སྐྱེན་ཁབ་བཅུག་ནི་གི་འགོ་འདྲེན་ཅིག་ འཐབ་ ཡོད་པ་ལས་ སྐྱེན་ཁབ་ཚར་གསུམ་རེ་བཅུག་ས་དགོ་པའི་ཚད་གཞི་བཀོད་དེ་ཡོད་མི་དེ་ མཚུག་བསྟུ་ ཚུགས་པ་ཅི། སྐྱེན་ཁབ་དེ་ ཡང་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ལས་འགོ་བཅུག་ས་ཏེ་ ཏུས་རྒྱུན་སྐྱེན་ཁབ་བཅུག་ནི་གི་ཞབས་ ཏོག་བརྒྱུད་དེ་ བཀྲམ་སྟེལ་འབད་མ་ཨིན།

༤.༤ པེན་ཏེ་མའི་ལེན་ཏི་གི་སྐྱེན་ཁབ་དེ་ ལོག་སྟེ་ར་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་འགོ་བཅུག་ས་ཡོད་པ།

སྐྱེན་ཁབ་དེ་ ཚར་ཅིག་བཀག་ཆ་འབད་བའི་ལུ་འཛམ་གླིང་གསོ་བའི་ལས་སྟེ་གིས་ བརྟམ་ཞིབ་མཐེལ་ ཕྱིན་འབད་དེ་ གནང་ཡི། སྐྱེན་ཁབ་ཀྱི་དཔེ་ཚན་ཚུ་ ཐའི་ལེན་ཏི་དང་པ་རྒྱན་སི་ལུ་ བརྟམ་ཞིབ་འབད་དེ་བརྟམ་ དང་ ཏུག་སྐྱོར་གང་ཡང་མེད་པ་ སྟེ་མཐོང་ཏུག། ལྷན་ཁག་གིས་ ཐག་བཅད་ཀྱི་བརྟམ་ཞིབ་འབད་མི་གྲུབ་ འབྲས་དེ་ ལོག་སྟེ་ཚར་ཅིག་ལྟ་རྟོགས་འབད་མ་དང་ གཅིག་ཁར་ ད་བཅས་རའི་རྒྱལ་ཁབ་ལུ་གཞི་བཞག་སྟེ་ ལྟ་རྟོགས་ཐེབ་འབད་ཞིན་མ་ལས་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༤ པ་ལས་ འགོ་བཅུག་ས་ཏེ་ སྐྱེན་ཁབ་དེ་སྐྱར་ལོག་ ལག་ལེན་འཐབ་ནི་གྲུ་ཐག་བཅད་གྲུབ་ཅི། སྐྱེན་ཁབ་དེ་ ལོག་སྟེ་ར་ལག་ལེན་འཐབ་ བེ་གི་དོན་ལས་ གནས་ ཚུལ་བརྗེ་སོར་འབད་ནི་ སུན་ཚུན་བརྟེན་ལན་འབད་ནི་དང་སློ་སྟོབས་བསྐྱེད་བཅུག་ནི་ཚུ་གཙོ་བོ་ལའི་ གྲ་ སྐྱིག་ གི་ལུ་འབད་དགོ་པ་ཚུ་ག་ར་འབད་ཡི།

༤.༥ ཨེན་ཏི་མའི་ཀོར་བེ་ལེལ་ལུ་ རེ་སིས་ཏེ་ནི་ལུ་ གདོད་ལེན་འབད་ནི།

ཏུས་ཅི་ལོའི་འཛམ་གླིང་གསོ་བའི་ལས་སྟེ་གི་ཉིན་མ་བཅི་སྲུང་དེ་ནང་ བྲ་སིན་ལུ་གདོད་ལེན་འབད་ནི་གི་ཏུས་ པ་ མར་ཕབ་བརྒྱབ་ཚུགས་པའི་ནང་གཞི་ཚུའི་གོད་ཉེན་ ཚབ་ཆེད་གས་ཨིན་པའི་སྐྱོར་ལས་ གསལ་སྟོན་ འབད་ནི་དང་སྐྱེན་གྱི་རིགས་ཚུ་ ལུངས་ ལྷན་གྱི་སྐོ་ལས་ གཡོག་བཀོལ་དགོ་པ་སྟེ་བྱལ་སྟེལ་འབད་ནི་གི་ གོ་ རྐབས་བཟང་པོ་ཐོབ་ཅི། ཐིམ་ཕུག་དང་མོང་སྐར་ གསར་ སྲུང་གི་རྫོང་ཁག་སྐྱེན་ཁབ་ཚུ་ནང་ ཏུང་འཚོ་དང་སྐྱེན་ གཡོག་མོ་ཚུ་ལུ་ ཨེན་ཏི་བ་ལོ་ཏེ་གསི་སྐྱོར་ལས་ཞལ་འཛོམས་ཅིག་ཡང་ འགོ་འདྲེན་འཐབ་ཅི།

༤.༦ ཆང་དང་སྟོ་རྩུ་ལུ་གོ་མས་གཤིས།

སྟོ་རྩུ་བཀག་ཐབས་ཀྱི་སྐྱེན་བཅོས་དང་ཆང་དང་སྟོ་རྩུ་ལག་ལེན་འཐབ་མི་ཚུ་ སྐྱེན་བཅོས་འབད་དེ་བྱིན་སའི་ ལྟེ་བ་ཅིག་ གཞི་ བཅུག་ས་འབད་ནི་དོན་ལས་ ས་ཆ་མཁོ་གྲུབ་འབད་ནི་དང་བྱིམ་མའི་བཟོ་བཀོད་ བཟོ་རིག་ ཁ་གསལ་ གྱི་ལུ་ཚུ་ག་ར་འབད་ ཚར་ཏེ་ཡོད་པ་དང་ བྱིམ་བརྒྱབ་ནི་གི་ལུ་ཚུ་ཡང་ ཏུས་ཅི་གི་ལོ་ནང་ར་ འགོ་ བཅུག་ས་ཚུགས་པའི་མཚོ་བསམ་ཨིན། ཆང་ལས་ བརྟེན་པའི་གོད་ཉེན་འབྱུང་མི་ཚུ་ མར་ཕབ་བརྒྱབ་ནི་དེ་

དོན་ལས་ གསོ་བའི་མཁམས་ མཚོགས་ཚུ་གིས་ སྐུལ་བྱུང་བར་སློང་ འབད་ནི་དང་བྱུང་སྐྱེལ་འབད་ནི་གཙོས་
པའི་ཁོང་གི་བྱས་སྒྲིབ་ཡར་སེང་བརྒྱབ་ནི་གི་སློང་བརྟེན་ཅིག་ཡང་འགོ་འདྲེན་འཐབ་ཅི།

༤.༡ ཉམ་ཁུ་བཀག་བསྐྱམ་འབད་ནི་གི་ཞབས་ཏོག་ལྟུ་

རྒྱལ་ཁབ་ནང་ལུ་ ཉམ་ཁུ་བཀག་བསྐྱམ་འབད་ནི་གི་ཐབས་ལམ་བཟོ་སྟེ་ཡོད་མི་ལུ་ རྒྱབ་སྐྱོར་ཞུ་ནི་དང་ཉམ་ཁུ་
ལག་ལེན་འཐབ་ མི་ཚུ་ལུ་ ཉམ་ཁུ་བཀག་ནི་ལུ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱིན་ནི་གི་དོན་ལས་ ལྷན་ཁག་གིས་ དུས་རྒྱུན་ལུ་
ཉམ་ཁུ་འུམ་གོ་དོན་ཉེན་དང་ཉམ་ཁུ་འུམ་ དུ་པ་གི་གོ་དོན་ཉེན་ ཉམ་ཁུ་བཀག་སྟེ་ གསོ་བའི་འཕྲོད་སྐྱོར་དང་ལྷན་པའི་
སྐོ་ལས་མི་ཚོ་སློང་བ་ཅིན་ ཁེ་ཕན་ག་ཅི་ར་ཡོད་པ་ ཡིན་ན་ཚུ་འུམ་བསྐྱུགས་འབད་དེ་ཡོད་པའི་ཁར་ གསོ་བའི་
ལས་རོགས་པ་ཚུ་ལུ་ ཉམ་ཁུ་ལག་ལེན་འཐབ་མི་ཚུ་ལུ་བསྐྱབ་བྱ་ བྱིན་ཐངས་དང་ཉམ་ཁུ་ལུ་ ལངས་ཤོར་ཚུ་ད་
དེ་ཡར་སེང་མི་ཚུ་ལུ་ སྐྱེན་བཅོས་འབད་ཐངས་ཀྱི་སྐོར་ལས་ སློང་བརྟེན་གྱི་ ལས་རིམ་ཅིག་འགོ་འདྲེན་འཐབ་
ཅི། དེ་མ་ཚད་ ལྷན་ཁག་གི་ཁ་བྱུག་ལས་ ཉམ་ཁུ་བཀག་ནི་གི་ཞབས་ཏོག་ཚུ་ སྤྱི་སྤྱི་བཟོ་ བྱིན་དང་ཉམ་ཁུ་
བཀག་ནི་གི་ཞབས་ཏོག་དེ་ ད་ལྟོ་ཡོད་པའི་ཉམ་ཁུ་བཀག་བསྐྱམ་ གྱི་ལས་རིམ་ནང་ལུ་གཅིག་སྒྲིལ་འབད་ནི་གི་
དོན་ལས་ ལཱ་ཚུ་འབད་བའི་བསྐྱང་ར་ཡོད་པ་ཨིན།

༤.༢ ཚུའི་སྐྱུས་ཚད་ཀྱི་བརྟེན་འཛིན་

རྒྱལ་ས་བརྒྱུད་དེ་བྱུང་སྐྱེལ་འགྲོ་མི་གི་ནད་གཞི་ཚུ་ བཀག་ཐབས་འབད་ནི་དང་མི་ཚུ་ འཐུང་ཚུག་ཚད་ཏོག་ཏོ་
དང་ ཉེན་ལ་ མེད་པ་སློང་ནི་གི་གོ་སྐབས་བཟོ་སྟེ་བྱིན་ནི་དོན་ལས་ ལྷན་ཁག་གིས་ ཁོ་མཚོགས་དང་གོང་
གསེབ་ཀྱི་ས་སྐོ་ཚུ་ནང་ལུ་ཚུའི་སྐྱུས་ ཚད་བརྟེན་འཛིན་འབད་ནི་གི་ལག་ཁམས་དང་ཚེངས་ཆ་ཚུ་བཟོ་ཡོད། དུས་
མཚམས་དུས་མཚམས་ཀྱི་བར་ནང་དང་དུས་རྒྱུན་ལུ་ཚུའི་ སྐྱུས་ཚད་ལྟ་རྟོགས་འབད་ནི་གི་ལས་ལུགས་དེ་ སྐོ་ལ་
རྒྱུན་གསར་པོ་ཅིག་ལུ་བཟོ་ཡོད།

༤.༣ མངོ་ནད་བཀག་ཐབས་

ད་རེས་ནངས་པར་ རྒྱལ་ཁབ་ནང་ལུ་མངོ་ནད་དེ་ མི་མང་གསོ་བའི་དཀའ་ངལ་ཅིག་མེན་དེ་འབད་རུང་ སྤ་
གསང་འབད་དེ་ ཡོད་པའི་མངོ་ནད་གསར་པོ་འཐོན་ཏེ་ཡོད་མེད་དང་ བརྟེན་གཞི་ལོག་སྟེ་ཐོབ་མི་རེ་ཡོད་མེད་ལྟ་
རྟོགས་འབད་ནི་དོན་ལུ་ བསམ་ སྐབས་སྤྱི་བཟོ་མཁམས་ཀྱི་མངའ་འོག་ ཤིང་མཁམས་ལུ་རྩི་དང་སྐྱེན་སྤྱི་བཟོ་
འོག་གཉིས་ནང་ལུ་ བརྟེན་གཞི་བཟོ་འབད་ཡི། དེ་ སྤ་བརྟེན་གཞི་འབད་མི་དང་འཁྲིལ་མེད་དེ་ དེ་བརྒྱུ་མའི་
ནད་པ་གཅིག་ཡང་མེད་པ་སྟེ་ ཏ་གོ་ཚུགས་ཅི།

༤.༡༠ མི་མངགས་བའི་ལྷོགས་གྲུབ་ཡར་སེང་།

མི་མངགས་གསོ་བ་དེ་ རུས་ཤུགས་སྐྱོམ་སྐྱེ་ར་འཕྱོལ་པའི་ཚན་རིག་ཅིག་ཡིན། ད་རེས་ནངས་པར་འཕྱོལ་པའི་ གྲུབ་བྱེད་གསར་པོ་ རྒྱ་དང་ལག་ལེན་འཐབ་ཐངས་དྲག་ཤོས་ཚུའི་སྐྱོར་ལས་ཉ་གོ་ནིའི་དོན་ལུ་ གསོ་བའི་མཁུ་ མཚོག་ཚུ་དང་ལེ་གྲོང་ཡོད་པའི་མི་ཚུ་ ལུ་ དུས་མཚམས་དུས་མཚམས་ལུ་ སྐྱོང་བཅར་དང་གོ་བ་བཅར་སྐྱོད་ དན་གསོའི་སྐྱོབ་སྐྱོང་གི་ལས་རིམ་ཚུ་འགོ་འདྲེན་ འཐབ་དགོ་མི་ལུ་བཏུ་སྟེ་ དེ་བརྩམ་མའི་ལས་རིམ་ཚུ་ཡང་ འགོ་འདྲེན་འཐབ་སྟེ་ཡོད་པ་དང་ ལས་རིམ་ཁག་ཆེདྲིག་ཏེ་འགོ་འདྲེན་ འཐབ་སྟེ་ཡོད་མི་ཚུའི་ཐོ་ཚུ་ གཤམ་ གསལ་ལུ་བཀོད་དེ་ཡོད།

- **འི་སྤྱི་ཡིན་རྒྱུ་རྗེས་ཚུའི་དོན་ལུ་** སྐྱོག་འཕྱིན་གི་ཐོག་ལས་སྟེན་ལུ་འབད་ནི་དང་ཐོ་བཀོད་འབད་ནི་གི་ ལམ་ལུགས་ (ཨི་ཨར་ཨར་)སྐྱོར་ལས་ སྐྱོང་བཅར་ཐངས་དྲུག་པ་དེ་བྱིན་ཡོད།
- **ཚོལ་མ་ནང་ལུ་ཕ་གཞུགས་བཏུ་ནི་གི་སྤྱི་ཚད་ཡར་སེང་བརྒྱབ་ནི་གི་དོན་ལས་** བརྟམ་དཔུང་ཁང་གི་ འཕྲུལ་ལས་པ་ ༣༠ ལུ་ ཚོལ་མ་ནང་གི་ཕ་གཞུགས་བརྟམ་དཔུང་འབད་ཐངས་ཀྱི་སྐྱོང་བཅར་བྱིན་ ཡོད།
- **བརྟམ་དཔུང་ཁང་གི་ལས་གཡོགས་ཚུ་ལུ་** སྐྱོན་རིགས་སྤྱི་ཚོགས་དང་སྐྱོན་རིགས་བཟམ་སྟེལ་འཛིན་ སྐྱོང་གི་སྐྱོར་ལས་ སྐྱོང་བཅར་ཚུ་བྱིན་ཡོད་པ་དང་གཅིག་ཁར་ སྐྱོན་གྱི་རུས་ཤུགས་ལུ་གདོང་ལེན་ འབད་ཚུགས་པའི་ནད་གཞི་ཚུའི་བརྟམ་ ཞིབ་(ང་རྒྱག་རེ་སྤྱི་ས་ འཕྱོལ་སར་ཕྱེ་) འབད་དགོ་པ་སྟེ་ བསྐྱབ་ཡོད།
- **འཛིགས་མེད་དོ་རྗེ་རྒྱལ་ཡོངས་གཙོ་བཙུན་སྐྱོན་ཁང་ནང་དང་རྫོང་ཁག་ཚུ་ནང་ལུ་** འཛོམ་གྲིང་བད་ཀའ་ བད་གཞི་གི་ ཉེན་མ་བཅི་སྤྱད་འབད་ཡོད།
- **ལས་མི་ ༥༠ ལུ་** མཐའ་མཚམས་ཀྱི་ས་གནས་ཁག་ནང་ལུ་འབྱུང་སྟོལ་ཡོད་པའི་ནད་གཞི་ཚུའི་ བཀག་ཐབས་ལུ་ སྐྱོན་གཏོར་ཐངས་ཀྱི་སྐྱོང་བཅར་བྱིན་ཡོད།
- **སྐྱོན་གྱི་རུས་སྐྱོབ་སྐྱོར་ལས་** ལག་ལེན་འཐབ་རུས་པའི་ཞིབ་འཚོལ་འབད་ནི་དེ་ཡང་ ད་ལྟོ་འབད་དེ་ ར་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་དང་འདྲམ་སྟེ་ ཉེན་སྲུང་གི་ས་སྐོ་ ༥ ནང་ལུ་ སྐྱོན་གྱི་རུས་སྐྱོབ་སྐྱོར་བརྟམ་ཞིབ་ འབད་དེ་བརྟམ་དང་ ཚད་ནད་ བཀག་ནི་ལུ་ཕན་ཐོགས་ཡོད་པ་སྟེ་འཕྱོལ་སོང་མ་ལས་ སྐྱོན་གྱི་རུས་ ཤུགས་ལུ་གདོང་ལེན་འབད་ཚུགས་པའི་ནད་གཞི་ མེད་པ་ཡིན་མ་ ཆ་གནས་འབད་ཚུགས་པས།

- གསོ་བའི་ལས་བྱེད་པ་མི་གངས་ ༡༩ ལུ་ ཚད་ནད་འཛིན་སྐྱོད་འབད་ནི་གི་སྐྱོད་བཅར་བྱིན་ཡོད།
- ཚད་ནད་ཀྱི་སྐྱོན་བཅོས་འབད་ནི་དང་གཟན་དོམ་བཀག་ཆ་འབད་ནི་གི་ལས་སྟོན་ གཟན་དོམ་གྱི་ལྟ་
རྟོགས་འབད་ནི་གི་ ལས་སྟོན་ཚུ་ ལེགས་བཅོས་འབད་ཡོད།
- རྫོང་ཁག་ ༡༩ གྱི་གསོ་བའི་ལས་བྱེད་པ་ཚུ་ལུ་ ལེགས་བཅོས་འབད་དེ་ཡོད་པའི་ **ཨི་ཕི་ཨའི་**གི་ལག་
དེབ་གཤམ་ག་ བཀོལ་ཐངས་ཀྱི་སྐྱོད་བཅར་བྱིན་ཡོད།
- ཉེན་སྲུང་གི་ས་སྐོ་ལས་ཨིན་པའི་ གསོ་བའི་ལས་བྱེད་པ་ཚུ་ལུ་ ལག་ལེན་འཐབ་རུས་པའི་**ཨེ་ཨི་**
ཨེས་ནང་ སྐྱོད་ བཅར་བྱིན་ཡོད།
- གདམ་ཁ་བརྒྱབ་སྟེ་ཡོད་པའི་རྫོང་ཁག་ཚུ་ནང་ཕྱག་ཕྱིད་ལུ་མི་ གསོ་བའི་ལས་བྱེད་པ་ཚུ་ལུ་ ལྟ་གཤམ་
དང་འབྲེལ་བའི་ གསོ་བའི་ཉེན་ཁ་ སེལ་ཐབས་ཀྱི་སྐྱོད་བཅར་བྱིན་ཡོད།
- ལྟ་གཤམ་དང་འབྲེལ་བའི་གསོ་བའི་ཐབས་ལམ་དེ་བཟོ་སྟེ་ ལག་ལེན་འཐབ་དོ་ཡོད་པ་ཨིན།
- སྐྱོན་གཤམ་གསོ་གི་འོས་ཚད་/བྱ་སྐྱེའི་ལས་ལུགས་ཚུའི་ བརྒྱུ་ཞིབ་འབད་ཡོད།
- སྐྱོན་བཅོས་དང་འབྲེལ་བའི་ ལྷག་གི་གཤམ་བཀོལ་ཐངས་སྐྱོད་ལས་བཟོ་སྟེ་ཡོད་པའི་ རྒྱལ་ཡོངས་
ལས་སྟོན་ནང་ལུ་ སྤྱི་བཏང་སྤྱི་གཤམ་སྐྱོན་བཅོས་འགོ་དཔོན་ ༩༠ དང་སྐྱོན་གཤམ་གསོ་ ༤༠ ལུ་
སྐྱོད་བཅར་བྱིན་ཡོད།
- **ཨེན་ཱི་བ་ཡོ་ཱིག་སི་**ཟེར་སྐྱོན་སྐྱོན་གྱི་ལས་སྟོན་དེ་ ལེགས་བཅོས་འབད་ཡོད།
- བཞེས་སྐོ་ལུ་གཞི་བཞག་པའི་ལ་སྲུང་གི་ལས་སྟོན་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ཅན་མ་དང་ལུས་རྩལ་གྱི་ལས་སྟོན་
སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ཅན་མ་གཉིས་པར་བརྒྱུན་འབད་ཡོད།

4. **བཅའ་ཁྲིམས་དང་མཐུན་ཤོས་ ལོ་སྤོང་གོང་འཕེལ་གྱི་དམིགས་ཡུལ།**

4.1 **འབྲུག་ལུ་ ཉམ་ཁུ་བཀག་བསྐྱམ་གྱི་བཅའ་ཁྲིམས་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ཅན་མ།**

འབྲུག་ལུ་ཉམ་ཁུ་བཀག་བསྐྱམ་འབད་ནི་གི་བྱུང་རབས་ནང་གསེས་ སྲུབ་འབྲས་སྤོང་ཤོས་དེ་རང་ སྤྱི་ཚུགས་ ཉིས་ཉམ་ཁུ་ བཀག་བསྐྱམ་འབད་ནི་གི་བཅའ་ཁྲིམས་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ཅན་མ་ ཆ་འཛོག་མཚན་གནང་མི་དེ་ ཨིན།

མ་གཞི་ མངའ་ཞབས་མཚོག་ལས་ངོས་ལེན་གྲུབ་པའི་ཤུལ་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ཟླ་ ༤ པའི་ནང་ལས་ བཅའ་ ཁྲིམས་དེ་ལག་ ལེན་འབྲེལ་ཚོག་པའི་གནང་བ་གྲུབ་ཡོད་ས་ཅི་རུང་ བཅའ་ཁྲིམས་གྱི་དགོངས་དོན་ལ་ལོ་ཅིག་ དང་ དེའི་ནང་ལས་ ཉེས་ཚད་ བཀོད་དེ་ཡོད་མི་ཚུ་ དེ་འཕྲལ་ལས་ར་ བསྟར་སྤྱོད་འབད་མ་ཚུགས་པར་ལུས་ ཡོད། ཉམ་ཁུ་བཀག་བསྐྱམ་བཀོད་ཚོགས་གིས་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཚུན་ཚོད་ལུ་ བཅའ་ཁྲིམས་དེའི་དགོངས་ དོན་ལ་ལོ་ཅིག་ བསྟར་སྤྱོད་མ་འབད་བར་བཞག་ནི་ལུ་ ཐུགས་ཐག་ བཅད་དེ་ཨིན་པས། མི་མང་ཡོངས་ལུ་ བཅའ་ཁྲིམས་དེའི་དགོངས་དོན་ཚུའི་ཚོར་སྣང་བྱིན་ནི་གི་དོན་ལས་ ཞལ་འཛོམས་ལེ་ཤུ་ ཅིག་ཚོགས་ཐོག་དང་ གོ་བསྟར་ཞལ་འཛོམས་ལེ་ཤུ་ཅིག་གནང་བའི་ཐོག་ གཞན་ཡང་བད་བརྒྱད་ཚུ་བརྒྱད་དེ་ མི་མང་ལུ་གོ་ བད་ སྤྱོད་ནི་གི་སྐུལ་བསྐྱུགས་ ལུ་ཆེད་ཉུག་ཉེ་སྤོང་འབད་ཡོད་པ་དང་ དེ་ཤུལ་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༡ ཟླ་ ༡ པའི་སྤྱི་ཚེས་ ༡ པས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་ བཅའ་ཁྲིམས་དེའི་ལག་ལེན་འབྲེལ་ནི་ འགོ་བཙུགས་ཡོད།

4.2 **རྒྱལ་སྤྱིའི་གསོ་བའི་སྤྱིགས་གཞི་ (ཨའི་ཨེཀཨར།)**

རྒྱལ་སྤྱིའི་གསོ་བའི་སྤྱིགས་གཞི་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༠༥ ཅན་མ་དེ་ འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་གིས་གཙོས་པའི་ འཛམ་གླིང་ གསོ་བའི་ལས་སྡེ་ གི་འབྲུས་མི་རྒྱལ་ཁབ་ག་ར་གིས་ འཛམ་གླིང་གསོ་བའི་ཞལ་འཛོམས་ཚོགས་ཐེངས་ ༥༥ གནང་བའི་སྐབས་སུ་ ཆ་འཛོག་ སྲུབ་ཏུ་ག། རྒྱལ་སྤྱིའི་གསོ་བའི་སྤྱིགས་གཞི་གི་དམིགས་ཡུལ་ངོ་མ་ར་ རྒྱལ་ སྤྱིའི་འགོ་འགྲུལ་དང་ཚོང་བསྐྱར་ལུ་ དོན་མེད་གྱི་ བཀག་ཆ་འབད་ནི་སྤངས་པའི་ཐོག་ལས་ རྒྱལ་སྤྱིའི་ས་ མཚམས་བརྒལ་ཏེ་ འཛམ་གླིང་མི་མང་ག་ར་གི་ཚོ་སློག་ལུ་གཞོན་ཉེན་ བརྒྱབ་ཏུ་ས་པའི་ནད་གཞི་ཚུ་ལས་ཉེན་ འགོག་འབད་ནི་དང་ ཉེན་སྲུང་འབད་ནི་ བཀག་ཆ་འབད་ནི་དང་མི་མང་གི་གསོ་བའི་ གདོང་ལེན་འབད་ནི་ལུ་ ཐོགས་རམ་འབད་དེ་ འཛམ་གླིང་གསོ་བའི་ཉེན་སྲུང་ཡར་ཤུགས་གཏང་ནི་ཨིན།

ཆེས་ཐོ་ཅན་གྱི་སྤྱི་ཚོགས་འབྲུས་མི་ཡོངས་ལུ་ སྤྱི་རོ་གནམ་གྱུ་ཐང་དང་ཕུན་ཚོགས་གླིང་ཐང་བརྒལ་འགྲོ་ས་ལུ་ ལྷོ་གས་གྲུབ་ངེས་ ཉིག་གི་བརྟག་ཞིབ་འབད་ནི་དང་ལྷོ་གས་གྲུབ་གོང་འཕེལ་གཏང་ནི་གི་སྐོར་ལས་སྤྲོན་ལུ་འབད་ དེ་དང་འབྲེལ་ རྒྱལ་སྤྱིའི་གསོ་བའི་ སྤྱིགས་གཞི་ལེགས་བཅོས་འབད་ནི་སྐོར་ལས་ཡང་སྤྲོན་ལུ་ཚུ་འབད་ཡི།

རྒྱལ་སྤྱིའི་གསོ་བའི་སྤྱི་གསལ་གཞི་གི་དགོངས་དོན་ཚུ་ ལག་ལེན་འཐམ་ནི་གི་དོན་ལས་ རྒྱལ་ཡོངས་ཚོགས་རྒྱུང་
ཅིག་ཡང་གཞི་བཙུགས་འབད་དེ་ཡོད་པ་ཨིན།

4.3 སྤྱོད་གི་རྒྱ་ཆས་ཚུ་ སྤྱོད་ཚད་དང་ལྷན་འདྲེན་ཁ་མེད་པ་བཟོ་ནི།

འབྲུག་གི་གསོ་སྤྱོད་བཟའ་ཁྲིམས་ 2003 ཅན་མའི་བཀའ་བཀོད་ནང་གསལ་ མི་དང་སེམས་ཅན་གཉིས་ཆར་
ལུ་བྱིན་པའི་ གསོ་སྤྱོད་རིགས་ཚུ་འཛུགས་དང་ལུས་སྤྱོད་ སྤྱོད་ཚད་ཀྱི་ལྷན་འདྲེན་གསལ་ཤོམ་སྤྱོད་པ་འབད་
དགོཔ་ཡོད། དེ་དོན་ལུ་ **སྤྱོད་ རིགས་ཚད་འཛིན་དབང་འཛིན་གིས་** དུས་ཚད་ཚོགས་སོང་པའི་སྤྱོད་ཀྱི་ཐོ་མ་
བརྩིས་བར་ གསོ་བ་རིག་པའི་སྤྱོད་ 22 དང་ སྤྱོད་སེམས་ཅན་གྱི་སྤྱོད་ 64 ཐབས་མང་གི་མིའི་ནང་གསོ་
སྤྱོད་ 7000 ཐོ་བཀོད་འབད་དེ་ཡོད་པ་ཨིན། དེ་དང་གཅིག་ ཁར་ སྤྱོད་ཚུ་ལེགས་ཤོམ་སྤྱོད་བདག་འཛིན་འཐབ་
བཙུག་ནི་གི་དོན་ལས་ སྤྱོད་གི་ཚོང་ཁང་དང་སྤྱོད་ཁང་ གསོ་བའི་ལྷེ་བ་ཚུ་ནང་ ལུ་ ཞིབ་དཔྱད་ཚུ་ཡང་འབད་
ཡོད། དེ་ལས་ལྷག་སྟེ་གིས་ སྤྱོད་ཀྱི་ལས་སྟེ་གི་ལ་ཐུག་ལས་ སྤྱོད་བཀའ་སྤྱོད་འབད་ནི་གི་ལཱ་ནང་ འབྲུག་
བསྐྱར་ཡོད་པ་བཟོ་ནིའི་དོན་ལས་ ལྷོགས་གྲུབ་ཅན་གྱི་མི་ངོམ་ཚུ་ལུ་ དེ་བསྐྱར་གྱི་ལག་ཁྱེར་བྱིན་མ་དང་གཅིག་
ཁར་ སྤྱོད་བརྒྱུ་གི་ལས་རིམ་ཡང་ ལེ་ཤུ་ཅིག་ར་འགོ་འདྲེན་འཐབ་ཅི།

4.4 གསོ་བ་དང་འབྲེལ་བའི་ ལོ་སྤྱོད་གོང་འཕེལ་གྱི་དམིགས་ཡུལ།

ལོ་སྤྱོད་གོང་འཕེལ་གྱི་དམིགས་ཡུལ་ 1 པ། ཨ་ལོའི་ཤི་རྒྱུན་མར་ཕབ།

ཨ་ལོ་གསར་སྐྱེས་ལུ་ཤི་རྒྱུན་འབྱུང་མི་གི་གྲངས་ཁ་དེ་ སྤྱི་ལོ་ 1990 ལོ་ནང་ ཨ་ལོ་མ་ཤི་བར་སྐྱེས་མི་གྲངས་
7000 ལུ་ ཤི་རྒྱུན་གྲངས་ 10 འཐོན་ཏེ་ཡོད་མི་ལས་ཨ་ལོ་ མ་ཤི་བར་སྐྱེས་མི་གྲངས་ 7000 ལུ་ཤི་རྒྱུན་
གྲངས་ 10.7 གྲུ་མར་ ཕབ་སོང་སྟེ་ཡོད། དེ་དང་འབྲེལ་སྟེ་ སྤྱི་ལོ་ 1990 ལོ་ནང་ སྐྱེས་ལོ་ལྷ་མན་ཚད་
ཀྱི་ཨ་ལོའི་ཤི་རྒྱུན་འབྱུང་མི་གྲངས་ཁ་ 723 ལས་ ཨ་ལོ་མ་ཤི་བར་སྐྱེས་མི་གྲངས་ 7000 ལུ་ཤི་རྒྱུན་གྲངས་
67.4 གྲུ་མར་ཕབ་སོང་སྟེ་ཡོད། དེ་ལུ་བལྟམ་ དང་སྤྱི་ལོ་ 2013 ལོ་རྒྱུན་ཚོད་ལུ་ འབྲུག་གིས་དམིགས་ཡུལ་
གྲུབ་ནི་ལུ་ ལཱ་ཚུ་ལེགས་ཤོམ་སྤྱོད་པ་འབྱོར་དོ་ཡོད་པའི་རྟེན་མཚན་འཐོན་ཡོད་པ་ཨིན། སྤྱོད་ཁབ་བཙུགས་ནི་
གི་དབང་ལུ་གཏང་རུང་ སྤྱི་ལོ་ 1990 ལོ་ལས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་ དུ་ཚུབ་གྱི་ བར་ནང་ལྷབ་ཚད་ཀྱི་བརྒྱ་ཆ་
10 གྲུ་ལུ་བརྟན་བརྩོན་སྟེ་བཞག་སྟེ་ཡོད།

ལོ་སྤྱོད་གོང་འཕེལ་གྱི་དམིགས་ཡུལ་ 2 པ། ཨ་ལོ་ཨའི་གི་འཕྲོད་སྤྱོད་གོང་འཕེལ།

ཨ་ལོའི་ཨའི་གི་ཤི་རྒྱུན་ཚད་གཞི་དེ་ སྤྱི་ལོ་ 1990 ནང་ ཨ་ལོ་མ་ཤི་བར་སྐྱེས་མི་གི་གྲངས་ཁ་ 700000
ལུ་ཤི་རྒྱུན་ གྲངས་ 460 ལས་སྤྱི་ལོ་ 2004 ལོར་ ཨ་ལོ་མ་ཤི་བར་སྐྱེས་མི་གི་གྲངས་ཁ་ 700000 ལུ་

ཤི་རྒྱུན་གྲངས་ ༡༥༥ གྱུ་ ལུ་མར་ཕབ་སོང་སྟེ་ཡོད། ད་རེས་ནངས་པར་གྱི་ཚད་གཞི་དེ་ཉ་ལམ་ ༡༥༥ གྱུ་
 མར་ཕབ་སོང་སྟེ་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་ལུ་བཟུམ་དང་བཅས་ཀྱིས་ ཨ་ལོ་མ་ཤི་བར་སྐྱེས་མི་གི་གྲངས་ལ་ ༡༠༠༠༠
 ཅིག་ལུ་ཤི་རྒྱུན་གྱི་གྲངས་ལ་ ༡༤༠ ལུ་ཕབ་ཅི་གི་དམིགས་ དུལ་གྲུབ་ནི་དེ་ ལེགས་ཤོམ་སྟེ་ར་འགྲོ་དོ་ཡོད་པ་
 ཡིན།

**ལོ་སྟོང་གོང་འཕེལ་གྱི་དམིགས་ལུལ་ ༤ པ། ཨེ་ཨའི་མི་ཨེ་འའ་ཚད་ནད་ བད་ཀན་ལྷུ་སྟེལ་འགྲོ་ནི་དེ་
 སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༥ ལུ་བཀག་སྟེ་ཡོད་པ་དང་ ལོག་སྟེ་ར་འཐོན་ཏེ་ཡོད་པ།**

སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ནང་ལུ་བད་ཀན་གྱི་ནད་གཞི་ཐོབ་མི་གི་གྲངས་ལ་ ༤༣༣ ལས་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ལོར་གྲངས་
 ལ་ ༡༡༥༤ གྱུ་ལུ་མར་ཕབ་སོང་སྟེ་ཡོད་པ་དང་སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༠ ནང་ལུ་ཚད་ནད་ཐོབ་མི་གི་གྲངས་ལ་ ༣༡༡༢༤
 ལས་ སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ལོར་གྲངས་ལ་ ༩༥༡ གྱུ་མར་ཕབ་སོང་སྟེ་ཡོད། ཨེ་ཨའི་མི་གི་ཐད་ལ་སོང་མ་དང་
 སྤྱི་ལོ་ ༡༩༩༣ ལོར་མི་ངོམ་གཉིས་ལུ་ རྒྱུ་མ་ཅིག་ཐོབ་ཅུག། སྤྱི་ལོ་ ༢༠༡༠ ཟླ་ ༤ པའི་ནང་ལུ་བཟུམ་ཞིབ་
 འབད་དེ་བཟུམ་བའི་བསྐྱང་ལས་ གྲངས་ལ་དེ་ ༡༡༧ གྱུ་ཡར་སོང་སོང་ཅུག། དེ་འབད་མ་ལས་ ལྷན་ལག་གི་ལ་
 ཐུག་ལས་ བད་ཀན་དང་ཚད་ནད་གྱི་གྲངས་ལ་ མར་ཕབ་བརྒྱབ་ནི་གི་དམིགས་ལུལ་ཚུ་ གྲུབ་ཚུགས་པའི་རེ་བ་
 སྟོམ་སྟེ་ར་ཡོད་རུང་ ཨེ་ཨའི་མི་གྱུ་སྟོད་པ་དང་ དམིགས་ལུལ་གྲུབ་ཚུགས་ནི་གི་ དོགས་པ་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་
 ཡང་ འཛུམ་གླིང་རྒྱལ་ཁབ་ག་ར་གིས་ངོས་ལེན་འབད་དེ་ཡོད་པ་བཞིན་རུ་ ཨེ་ཨའི་མི་གི་ནད་གཞི་དེ་ ནད་
 ཡམས་བཟུམ་ཅིག་ལུ་འགྲུར་ཏེ་ཡོད་པའི་རྒྱུ་ལས་བརྟེན་ཏེ་ཡིན།

༤. དཀའ་ངལ་རིགས།

༤.༡ འབྲུ་ནད་མེན་པའི་ནད་གཞི།

ད་རེས་ནངས་པར་ གཟུགས་ཀྱི་ཤུགས་བཏོན་དགོ་པའི་ལཱ་ཚུ་ འབད་དགོ་པ་མེད་པའི་ཁར་ ང་བཅས་རའི་ལམ་
 སྟོལ་ལས་བརྟེན་པའི་བཞེས་སྟོལ་འབད་རུང་ ཚོལ་ལུ་མང་སུ་ བཟུམ་ནི་གི་ལངས་ཤོར་ དེ་གུ་ལུ་ ཆང་དང་ཉམ་
 ལུ་ལག་ལེན་འཐབ་མི་ ལས་བརྟེན་ཏེ་ འབྲུ་ནད་མེན་པའི་ནད་གཞི་དེ་ གཞི་འགྲུམ་སྟོམ་སྟེ་ར་ཚུ་དོ་ཡོད་པ་
 ཡིན། དེ་གིས་སྟེ་ གུ་རམ་གྱི་ན་ཚད་ ལྷག་ཤུགས་ཀྱི་ན་ཚད་ ཀེན་སར་ཐོབ་མི་གི་གྲངས་ལ་ ཡར་སོང་འགྲོ་
 དོ་ཡོད་པ་དང་གཅིག་ཁར་ ལྷུ་མ་འཁོར་ཐུག་རྒྱུ་ལས་ བརྟེན་ཏེ་ མ་སྟོན་ལུགས་མི་གི་གྲངས་ལ་ཡང་ མང་སུ་
 འཐོན་དོ་ཡོད་པ་ཡིན། དེ་ཚུ་ལུ་བརྟེན་ཏེ་ གསོ་བའི་ཞབས་ཏོག་གི་ཟད་ འགྲོ་འབད་རུང་ ཡར་སོང་བརྒྱབ་དོ་
 ཡོད་པ་ཡིན། དེ་ཚུ་འི་གསལ་ལས་ རྒྱུ་ཉེན་ཆེ་ཤོས་ར་ ཉམ་ལུ་ལག་ལེན་འཐབ་ནི་དང་ཆང་ འཐུང་ནི་ ལུས་སྟོང་
 མེད་པའི་རྒྱུ་དང་འཕྲོད་སྟོར་ལྷན་མེད་པའི་ བཟུམ་འཐུང་ལུ་ ལོངས་སྟོན་ནི་ཚུ་ཡིན། བཟུམ་ཞིབ་ འབད་
 དེ་བཟུམ་དང་ ང་བཅས་རའི་རྒྱལ་ཁབ་ནང་ལུ་ འབྲུ་ནད་མེན་པའི་ནད་གཞི་ཐོབ་མི་གི་གྲངས་ལ་དེ་ ཡར་སོང་

འགྲོ་ཞི་གི་ ཉེན་ལ་སློམ་སྤེལ་ཡོད་པ་མཐོང་ཅུག། དེ་མ་ཚད་ མི་སྡེ་ལམ་སྲོལ་གྱི་འགྲུར་བ་དང་ ཁྲོམ་ཚོགས་རྒྱ་
བསྐྱེད་འགྲོ་བ་ མི་རྒྱ་ཕན་ རྒྱུ་གནས་སོ་བརྒྱབ་སྤེལ་འགྲོ་བ་དང་ལུ་གཡོག་མེད་པའི་དཀའ་ངལ་རྒྱ་ལས་བརྟེན་
ཏེ་ སེམས་ཁམས་ཀྱི་ན་ཚ་ཐོབ་མའི་གྲངས་ལ་ འབད་རུང་ ཡར་སེང་འགྲོ་དོ་ཡོད་པ་ཨིན།

༤.༡ མི་སྟོབས་འཐོན་བསྐྱེད།

གསོ་བའི་ལས་ལུགས་ཀྱི་ལ་ཐུག་ལས་ ངོས་ལེན་དང་ལྡན་པའི་གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་བྱིན་ནི་དང་མི་མང་དྲག་
ཞན་མེད་པར་གར་ ལུ་འབྲེལ་ཉམ་ཐོག་ལས་ གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་བྱིན་ནི་ལུ་ ག་སྐྱིག་འབད་དོ་ཡོད་པ་ཨིན་
རུང་ མི་སྟོབས་མ་ལངས་པའི་དཀའ་ ངལ་དེ་ སེལ་མ་རྒྱུགས་པར་ར་ལུས་ཏེ་ཡོད་པ་ཨིན། དེ་བརྒྱུམ་མའི་
དཀའ་ངལ་དེ་ ང་བཅས་རའི་ནང་ལུ་རྒྱུམ་ཅིག་མེད་པར་ འཛམ་གླིང་རྒྱལ་ཁབ་ནང་ལུ་ར་ ད་ལྟོ་རུང་འཚོ་དང་
སྤོམ་གཡོག་མོ་ གསོ་བའི་ལུ་འབད་མི་གི་གྲངས་ལ་ས་ཡ་བཞི་ ལངས་མ་ རྒྱུགས་པར་ཡོད་པ་ཨིན་པས། དེ་
གི་ཁོངས་སུ་ལུ་ ཐབས་ཤེས་གནས་སྐབས་ལེ་ལུ་ཅིག་ར་བཏོན་ཏེ་ གྲུབ་འབྲས་ཡང་ དུམ་ག་ རེ་འཐོན་ཏེ་
ཡོད་རུང་ གསོ་བའི་མི་སྟོབས་ཀྱི་བརྟེན་ཉམ་རྒྱུ་ལས་བརྟེན་ཏེ་ འཕུལ་དུ་བྱིན་པའི་གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲོག་བྱིན་ནི་
དེ་ རྒྱལ་སྤྱིའི་ཚད་གཞི་གུ་ལུ་ལྟོད་མ་རྒྱུགས་པར་ཡོད།

༤.༢ གསོ་བའི་ལས་སྡེ་ནང་ལུ་ རྒྱུ་ཚོས་དང་ལྡན་པའི་མཁོ་གྲུབ་འབད་ནི་གི་ཞབས་ཏྲོག།

མཁོ་གྲུབ་འབད་ནི་གི་ལུ་དེ་རང་ མགུ་རྒྱུགས་དྲགས་ཅིག་ཨིན་མ་ལས་ གསོ་བའི་མཁོ་གྲུབ་འབད་ནི་དེ་འབད་
རུང་ གནམ་མེད་ ས་མེད་ཀྱི་རྒྱུ་ཚོས་ཚན་གྱི་ལུ་ཅིག་དང་འབྲུལ་རིག་ཚན་གྱི་ཞབས་ཏྲོག་ལུ་ཅིག་ཨིན། དེ་
གི་ནང་ལས་ མཁོ་ཚས་ཀྱི་ཚད་གཞི་གི་ དབང་ལུ་གཏང་རུང་ འབོར་ཚད་སློམ་ར་སློམ་ལས་ ངན་ལྷན་གྱི་ལུ་
འབད་ནི་ལུ་ ཉེན་ལ་ཚེ་སུ་ཡོད་པ་ཨིན། དེ་འབད་ལ་ལས་ བརྟེན་ཏེ་ ལེགས་ལྡན་ཚན་དང་དྲུངས་གསལ་ཚན་
གྱི་ལས་ལུགས་ཀྱི་རྒྱབ་སྐྱོར་འབད་ཐོག་ལས་ རང་སོའི་ས་སློ་ནང་ལུ་ ལྷོགས་ གྲུབ་ཚན་གྱི་མི་སྟོབས་དང་ལྡན་
པའི་ རྒྱུ་རིག་ཚན་གྱི་ཚོགས་པ་གི་དགོས་མཁོ་ཡོད་པ་ཨིན། དེ་དོན་ལུ་ ལྷན་ལག་གིས་ ཐབས་ ཤེས་
གསར་པ་/ལེགས་བཅོས་སློམ་སྤེལ་འབད་དེ་ཡོད་པ་ཨིན་རུང་ ད་ལྟོ་ཡང་ གསོ་བའི་མཁོ་གྲུབ་འབད་མི་མཁས་
མཚོག་རྒྱ་ མེད་པའི་དཀའ་ངལ་ཡོད་པའི་ཁར་ རྒྱལ་མཐུན་གྱི་ལས་ལུགས་རྒྱ་མེད་པའི་རྒྱུ་ཀྱིས་ གསོ་བའི་
མཁོ་གྲུབ་འབད་ཐངས་དེ་ འོས་འབབ་དང་ལྡན་ཏྲོག་ཏྲོ་ཅིག་གུ་ལྟོད་མ་རྒྱུགས་པར་ཡོད།

༤.༣ ད་ལྟོ་གསར་པོ་འཐོན་པའི་འབྲུ་ནད་ཚན་གྱི་ནད་གཞི།

གདོང་ལེན་འབད་ནི་ལུ་ལྷོགས་གྲུབ་དང་ཟད་འགོ་འཐོན་ཁུངས་ཀྱི་དབང་ལུ་བཏང་མ་དང་ གསོ་བའི་ལས་སྡེ་
ལུ་ ད་ལྟོ་གསར་པ་ འཐོན་མི་དང་ལོག་འཐོན་མི་གི་འབྲུ་ནད་རྒྱ་གིས་ དཀའ་ངལ་སློམ་ར་འབྲུང་དོ་ཡོད་པ་ཨིན།

འཕམ་ཁམས་ཅིག་ཁར་རང་ ལྷན་ ཅེ་དང་ཐིམ་ཕུག་དག་གནས་ཁར་ལུ་ སློབ་གྲིལ་ལོ་ཚུ་ལུ་ ཚ་རིམས་གི་
ན་ཚ་ ཨེ་ ཨེ་ཚུ་ཨེ་ཚུ་ འཐོན་ཡི།

དེ་བཟུམ་མའི་ན་ཚ་འཐོན་པའི་སྐྱེ་ལུ་ ཐོབ་མི་ལུ་ ཉེང་སྐྱེལ་བརྟུག་ཞིབ་འབད་མ་དང་གཅིག་ཁར་ གསོ་བའི་
འགོ་དཔོན་ཚུ་གིས་ མི་མང་ལུ་ བ་ཚ་ལས་ཉེན་སྲོལ་འབད་ནི་དང་སྐྱེན་བཅོས་འབད་ནི་གི་ཤེས་ཚད་ཚུ་བྱིན་
དོ་ཡོད་པ་ཨིན།

༤.༥ གནས་གཤིས་འགྱུར་བ་ལས་བརྟེན་པའི་གསོ་བའི་འཕྲོད་སྦྲེལ་ལུ་གཞོན་ཉེན།

གནས་གཤིས་འགྱུར་བ་ལས་བརྟེན་ཏེ་ གལ་གནས་ཅན་གྱི་དཀའ་ངལ་དང་ཉེ་མ་ལས་ སེམས་གྱིས་དཔག་མ་
ཚུགས་པའི་དཀའ་ ངལ་སློམ་ར་འཐོན་མ་ཨིན་པས། འབྲུག་རྒྱལ་ཁབ་དེ་ གནས་གཤིས་འགྱུར་བ་ལས་བརྟེན་
པའི་ཉེན་ཁ་འབྱུང་སྲིད་པའི་ཉེན་ཁ་ མཚན་དེ་ ཉེ་མ་ལས་ར་འཐོན་ཏེ་ཡོད་པ་ཨིན། མ་འོངས་ལོ་རྒྱུ་ཕུག་ཁ་
ཤས་ཅིག་གི་ནང་འཁོད་ལུ་ར་ སྤྱིར་བཏང་གི་ རང་ བཞིན་མཐའ་འཁོར་གནས་སྤངས་ལུ་འགྱུར་བ་ མཚུགས་
དུགས་དང་འབྲུག་ཆེ་བའི་སློལ་ལས་འཐོན་ནི་བཟུམ་ཅིག་ཡོད་པའི་ཁར་ གངས་སྤོངས་གིས་གནས་ཁག་ཚུ་ནང་ལུ་
འགྱུར་བ་ཚུ་སློམ་སླེ་ར་འཐོན་ནི་བཟུམ་ཅིག་འདུག། འབྲུག་ལུ་འབྲུག་རུད་འཐོན་ནི་ གི་ཉེན་དེ་ ཚ་གྲང་སློམ་
ཤོས་ཅིག་ར་ཡོད་པ་ཨིན། རུད་ཚུ་འཕམ་འཕམ་འཐོན་མི་དང་འབྲུག་གི་མཚོ་ཚུ་ཐེད་དེ་ཚུ་རུད་འཐོན་མི་ ས་རུད་
འཐོན་མི་ཚུ་གིས་ རྒྱ་ལོ་དང་མི་འཛིན་སློག་ལུ་ ཉེན་ཁ་ཡོད་པའི་ཁར་ མཐའ་མཚམས་གིས་སློལ་ཚུ་ནང་ལུ་ འབྲུ་
སྲིན་ གྱིས་འབྲུག་གཏང་མི་ནད་གཞི་དང་ གཞན་ཡང་ཚུ་གིས་སླེལ་བའི་ནད་གཞི་དང་ཟས་བཅུད་མི་ལྟན་མི་
ལས་བརྟེན་ཏེ་ཐོབ་པའི་ བ་ཚ་རིགས་ཚུ་གི་ཉེན་ཁ་སློམ་ར་ཡོད་པ་ཨིན། དེ་མ་ཚད་ མི་རྣམས་ཀྱན་ལུ་ འབྲུང་
ཚུགས་ཅོད་ཏེ་གཏོ་བྱིན་ནི་གི་ལུ་ཚུ་འབད་བའི་ དུས་སྐབས་ཅིག་ནང་ལུ་ རྒྱ་ལོ་ལུ་དང་ཚུའི་རྒྱ་ཚུ་བསྐྱམ་སྟེ་འགྲོ་
མི་ལས་བརྟེན་ཏེ་ དཀའ་སྐབས་སློམ་ར་འབྱུང་སྟེ་ཡོད་པ་ཨིན།

༤.༦ ཁྲོམ་ཚོགས་རྒྱ་སྐྱེད།

ད་ལྟོ་ འབྲུག་གི་མི་རྣོབས་ཡོངས་བསྟོམས་ལས་བརྒྱུ་ཚ་ ༣༡ ཁྲོམ་ཚོགས་ནང་ལུ་སྤྱོད་པ་ཨིན་མ་དང་ སྤྱི་ལོ་
༢༠༢༠ ནང་ འཁོད་ལུ་ མི་རྣོབས་བརྒྱུ་ཚ་ ༥༠ དེ་ཅིག་ཁྲོམ་ཚོགས་ནང་ལུ་ སྤྱོད་མི་འཐོན་པའི་ཚད་དཔག་ཚད་
གཞི་ཨིན་པས། ཁྲོམ་ ཚོགས་རྒྱ་སྐྱེད་འགྲུལ་དང་གོ་དོག་གི་དཀའ་ངལ་འཐོན་མ་དང་གཅིག་ཁར་ གཙང་སྐྱེ་
གི་དཀའ་ངལ་དང་ རྒྱུང་མ་དང་འབྲུང་ཚུ་ གི་སྐྱུས་ཚད་ཉམས་ཏེ་ གསོ་བའི་འཕྲོད་སྦྲེལ་ལུ་གཞོན་ཉེན་འབྱུང་མ་
ཨིན། ཁའི་རྒྱུང་མ་དང་ཆབ་གསལ་ ཁ་ཐོག་ལས་བརྒྱུད་དེ་ སླེལ་བའི་ནད་གཞི་ དཔྱེ་འབད་བ་ཅིན་ བད་ཀན་
ཚ་རིམས་དང་དོན་ཉིད་གི་ན་ཚ་ ཉེལ་མེན་ཐིག་གི་ན་ཚ་ཚུ་ཡང་ལེ་ཤུ་ཅིག་ ར་འཐོན་འོང། དེ་མ་ཚད་ རང་
རྒྱུང་ཅིག་ ཅག་ཏེ་གཏོ་སྟེ་སྤྱོད་ནི་ མ་ཐོབ་པའི་སྐྱུག་བསྐྱེད་གིས་ མཐོ་མཐོ་བསམ་བསམ་ གི་སློལ་ལས་གཞོན་

སྐྱོན་འབད་ནི་ དཔྱེ་འབད་བ་ཅིན་ རང་སྟོག་རང་གིས་བཅད་ནི་དང་དམར་བསད་འབད་ནི་གཙོས་པའི་སེམས་
ལམས་ཀྱི་ན་ཚ་ཚུ་ཐོབ་ཡིན། རླུང་ལུ་བཙོག་གི་ལས་བརྟེན་ཏེ་ བད་ལུ་བཟོ་ནི་དང་གི་རྒྱུ་འབྱུང་ནི་ཡང་ མང་
སུ་འཐོན་འོང།

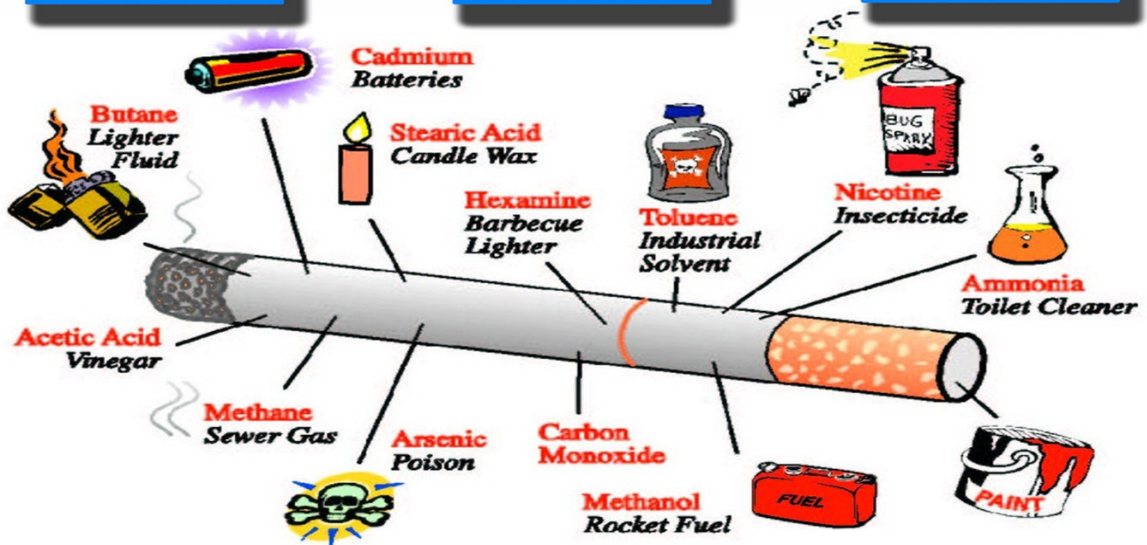
༤.༧ རིན་མེད་སྟོང་པ་གི་གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲིག་ ཡུན་བརྟན་སྟེ་བཞག་ནི།

འབྲུག་མི་གར་ གཞི་རྟེན་ལས་འགོ་བཙུགས་ཏེ་ རིམ་གནས་གསུམ་པ་ཚུན་ཚོད་ལུ་ རིན་མེད་སྟོང་པ་གི་གསོ་
བའི་ཞབས་ཏྲིག་ ཚུ་ བཀོལ་སྤྱོད་འབད་མ་ཡིན། འབྲུག་གི་རྩ་ཁྲིམས་ཆེན་པོའི་རྩ་ཚན་ ༧ པའི་འོག་ལུ་
གཞུང་གི་སྲིད་བྱུས་རྩ་དོན་ནང་ གསེས་སྟེ་ཚན་ ༡༡ ནང་ལུ་-“གཞུང་གིས་ དེང་སང་ལུགས་ཀྱི་སྐྱོན་དང་ནང་
པའི་ལུགས་ཀྱི་སྐྱོན་ཚུ་དང་འབྲེལ་བའི་ མི་མང་ གཞི་རྟེན་གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲིག་ཚུ་ རིན་མེད་སྟོང་པ་སྟེ་བྱིན་ནི་
ཡིན།” ཟེར་བཀོད་དེ་ཡོད་པ་ཡིན། ད་རེས་ནངས་པར་ གོང་ཚད་ཡར་འཕར་འགྱུ་མི་དང་ སྤུས་ཚད་དང་ལཱ་
པའི་གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲིག་གི་ མཁོ་མངགས་འབད་མི་ ཡར་སེང་འགྱུ་མི་ལས་ བརྟེན་ཏེ་ རིན་མེད་སྟོང་པ་གི་
གསོ་བའི་ཞབས་ཏྲིག་བྱིན་ནི་ལུ་ དཀའ་ངལ་སྦྱོམ་ར་འབྱུང་དོ་ཡོད་པ་ཡིན།

Harmful substances found in “smoking-tobacco” and various other products

Tobacco smoke contains over 4,000 different chemicals. At least 50 are known to cause cancer in humans and many are poisonous.

acetone (finger nail polish remover)	cadmium (used in batteries)	hexamine (barbecue lighter)
acetic acid (vinegar)	carbon monoxide (car exhaust)	hydrogen cyanide (poison)
ammonia (toilet cleaner)	radioactive compounds (nuclear weapons)	methane (sewer gas)
arsenic (poison)	DDT/Dieldrin (used to kill bugs)	methanol (rocket fluid)
butane (lighter fluid)	ethanol (alcohol)	naphthalene (mothballs)
nicotine (insecticide)	stearic acid (candle wax)	toluene (industrial solvent)

Harmful substances found in “chewing-tobacco” and various other products

Chewing tobacco and snuff contain 28 cancer-causing agents.

nicotine (insecticides)	arecoline (cancer-producing chemical)	lime (mortar/cement)
menthol (local anaesthetic)	cadmium (car batteries)	formaldehyde (body preservative)
	lead (paint)	